

**NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEM**
LUDOVIKA

**ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI
TANULMÁNYOK KAR**

D I P L O M A M U N K A

**Vas Petra
2024**

**NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEM**
LUDOVIKA

**ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI
TANULMÁNYOK KAR**

**Nemzeti Közszerológálati Egyetem
Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar
Nemzetközi Jogi Tanszék
nemzetközi tanulmányok mesterképzési szak
Európa-tanulmányok szakirány**

**Tájékozódás a labirintusban: Európai mechanizmusok a kisebbségi nyelvi jogok védelmében,
különös tekintettel a strasbourgi és a luxemburgi bíróság joggyakorlatára**

A konzulens:

Dr. Nagy Noémi PhD, egyetemi docens

Szakfelelős:

Prof. Dr. Koller Boglárka, egyetemi tanár

Készítette:

Vas Petra

**Budapest
2024**

1. BEVEZETÉS	4
1.1. A témaválasztás indoklása, a téma jelentősége	4
1.2. A kutatás célja, kutatásmódszertan	7
2. KISEBBSÉGVÉDELEM ÉS NYELVI JOGOK AZ EURÓPA TANÁCSBAN	9
2.1. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye	9
2.2. Az Emberi Jogok Európai Bírósága	11
2.3. Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája és Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről	13
3. KISEBBSÉGVÉDELEM ÉS NYELVI JOGOK AZ EURÓPAI UNIÓBAN	15
3.1. A nemzeti kisebbségekre és a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó uniós jog ..	17
3.2. Az Európai Unió Bírósága	19
4. A KISEBBSÉGI NYELVHASZNÁLATRA VONATKOZÓ JOGESETEK: AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA	20
4.1. Kisebbségi nyelvhasználat az oktatásban	20
4.1.1. <i>Az Emberi Jogok Európai Bíróságának legfrissebb esetei</i>	22
4.1.1.1. <i>Ádám és mások v. Románia ügy</i>	22
4.1.1.2. <i>Valiullina és mások v. Lettország ügy</i>	25
4.1.1.3. <i>Džibuti és mások v. Lettország ügy</i>	27
4.1.2. <i>Az Európai Unió Bíróságának legfrissebb esetei</i>	28
4.1.2.1. <i>Boriss Čilevičs és társai ügy</i>	28
4.1.2.2. <i>A Vilniusi Nemzetközi Iskola ügye</i>	31
4.2. Kisebbségi nyelvhasználat a büntetőeljárásban	33
4.2.1. <i>Az Emberi Jogok Európai Bíróságának legfrissebb ügyei</i>	35
4.2.1.1. <i>Rooman v. Belgium ügy</i>	35
4.2.1.2. <i>Paun Jovanović v. Szerbia ügy</i>	37
4.2.2. <i>Az Európai Unió Bíróságának legfrissebb esetei</i>	38
4.2.2.1. <i>Rüffel ügy</i>	38
4.2.2.2. <i>Balogh ügy</i>	39
4.2.2.3. <i>Sleutjes ügy</i>	40
5. AZ EJEB ÉS AZ EUB ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA	42
6. ÖSSZEGZÉS	46

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

Jogszabályok és egyéb hivatalos dokumentumok

Jogesetek

Emberi Jogok Európai Bírósága

Európai Unió Bírósága

1. BEVEZETÉS

A bevezető részben bemutatom, hogy diplomamunkám témájául miért a kisebbségi nyelvi jogokat és a kérdéskör jelenlegi európai helyzetének elemzését választottam. Kifejtem a téma jelentőségét és aktuális jellegét, valamint az állítást, amelyet a dolgozat igazolni kíván.

1.1. A témaválasztás indoklása, a téma jelentősége

A kisebbségi nyelvi jogok témaköre és jelenlegi helyzete azért bír kiemelkedő jelentőséggel, mivel a nyelvhasználat egy olyan alapvető jog és identitáselem, amely az önkifejezéshez és az érdekek megfelelő érvényesítéséhez szükséges az élet minden területén.¹ Ez a jog azonban manapság is sokszor csorbul, a kisebbségek gyakran hátrányt szenvednek abból az okból kifolyólag, hogy nem használhatják anyanyelvüket az élet fontos területein, mint például az oktatás, az államigazgatás, a politikai és gazdasági élet vagy a büntetőeljárás. A téma relevanciáját az indokolja, hogy a különböző nemzetközi egyezmények és a nemzetközi szervezetek tevékenysége ellenére a probléma a mai napig megoldatlan. A kérdés Európában is jelentős, hiszen a 750 milliós kontinensen több, mint 100 millió személy tartozik, a több mint 400 kisebbségi közösség egyikéhez. A teljes kontinensen 90 nyelv él, ebből 37 egy állam hivatalos nyelve, míg 53 olyan, amelyet egyetlen állam sem tart nyilván hivatalosként.²

Az egyén szintjén a nyelv önkifejező eszközként értelmezhető. Ez jelenti a kommunikáció elsődleges formáját, vagyis a társadalmi érintkezés eszköze. A nyelvnek tehát az emberi életben rendkívül fontos szerepe van, meghatározó a gondolkodásmód szempontjából, hiszen a nyelv és a gondolkodás kölcsönösen hatnak egymásra.³ Ezen felül az

---

¹ Lános Petra Lea (2012) Nyelvpolitika és nyelvi sokszínűség az Európai Unióban Doktori értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola 70. Elérhető: https://jak.ppke.hu/storage/tiny_mce/uploads/Lancos-Petra-PhD-vegleges.pdf?u=1bQIzc (letöltés dátuma: 2024. 02. 28.)

² Az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója (FUEN) adatai. Elérhető: <https://fuen.org/hu/article/Europa-oshonosnemzeti-kisebbségei> (letöltés dátuma: 2024. 02. 05.)

³ Orbán-Lembrik Lída - Orosz Ildikó (2021) A kommunikáció pszichológiai-pedagógiai útvesztői, Beregszász–Ungvár, II. RF KMF – „RIK-U” Kft., 18-32.

anyanyelv az identitás alapja, alapvető belső érték és az összetartozás érzését erősíti egyes közösségeken belül.⁴

Valójában a nyelv és a nyelvhasználat az az eszköz, amelyen keresztül értelmezhetőek a különböző emberi jogok. Andrassy György szerint minden embert megillető emberi jognak kell lennie a nyelvi jogoknak, éppúgy, ahogyan mindenkit megilletnek a saját gondolat, vélemény és vallás kifejezéséhez és megváltoztatásához való természetes jogok. Ezen jogokat érvényesíteni a nyelven keresztül tudjuk.⁵

A nyelvi sokszínűség olyan társadalmi jelenség, amely fontos kérdése a mai világ modern democráciáinak. Ugyanis a nyelvi jogok léte az emberi jogokkal összefüggésben értelmezve összekapcsolható a democráciával is, hiszen a nyelv olyan alapvető eszköz is, amely biztosítja a politikai életben való részvételt. Lon Fuller amerikai jogfilozófus meghatározása alapján a jogállamiságnak nyolc kritériumnak kell megfelelnie. Fuller kritériumai szerint a jogszabályoknak, amelyek magatartási normákat írnak elő, általánosnak kell lenniük, nyilvánosnak, vagyis hozzáférhetőnek mindenki számára, érhetőnek és világosnak, nem lehetnek egymásnak ellentmondóak és nem fogalmazhatnak meg lehetetlen elvárást. A jogszabályok nem változhatnak követhetetlen ütemben és összhang kell, hogy legyen a kihirdetett jogszabály és annak tényleges megvalósulása között.⁶ Világosan látható, hogy ezek a kritériumok sem tudnának érvényesülni a nyelvi jogok léte nélkül. Ezen felül a jogállamnak az is kötelessége, hogy megfelelő feltételeket teremtsen a nemzeti kisebbségekhez tartozó személyeknek arra, hogy kifejezhessék, megőrizhessék és fejleszthessék etnikai, kulturális, nyelvi és vallási identitásukat.

A kisebbségi nyelvhasználat témaköre történelmi kontextussal bír, a probléma régóta jelen van és az érintettek köre széles. A történelem során kialakult, mai nemzetállami határok gyakran nem esnek egybe azokkal a határokkal, amelyeket a nyelvi sokszínűség indokolna. Ez azt jelenti, hogy a többségi társadalmon belül egyes népek kisebbségként vannak jelen a

---

⁴ Romanie Suzanne (2013) Politics and policies of promoting multilingualism in the European Union. Lang Policy 12, 124-137. Elérhető: <https://doi.org/10.1007/s10993-013-9277-8> (letöltés dátuma: 2024. 02. 05.)

⁵ Andrassy György (2013) Nyelv szabadság. Egy egyetememes elismerésre váró egyetememes emberi jog. Budapest–Pécs, Dialóg Campus

⁶ Luban, David (2010) The Rule of Law and Human Dignity: Reexamining Fuller's Canons, Georgetown Law Faculty Publications and Other Works, 1-4. Elérhető: <https://scholarship.law.georgetown.edu/facpub/369/> (letöltés dátuma: 2024. 02. 05.)

nemzetállami határokon belül. Mi sem tükrözi ezt jobban, mint hogy jelenleg a világon hozzávetőlegesen 7168 beszélt nyelvet tartanak számon,⁷ míg az Egyesült Nemzetek Szervezete 193 önálló államot ismer el. A legtöbb államban tehát eltérő anyanyelvű emberek élnek, a homogén nemzetállamok száma elenyésző. Nagy különbség mutatkozik azonban abban, hogy a különböző államok mennyiben ismerik el a területükön élő kisebbségeket és milyen mértékben biztosítanak számukra nyelvhasználati jogokat, hiszen mindez szorosan kapcsolódik a történelmi hagyományokhoz, ezért sokszor érzékeny politikai kérdés.

A nyelvi jogokkal és a kisebbségi nyelvi jogokkal azért is fontos foglalkozni, mivel a nyelv identitásformáló funkcióval is bír, része a kultúrának és a hagyományoknak.⁸ Fontos megőriznünk a nyelvi és kulturális diverzitást, hiszen ez történelmileg összetartó erővel bír a közösségek életében, a kollektív identitás része. Ennek a szerepnek a jelentőségét támasztja alá az is, hogy az Európai Unió létrejötte óta alapvető céljaként értelmezi a soknyelvűség és a kulturális diverzitás fenntartását. Az Európa Tanács Kulturális, Tudományos és Oktatási Bizottsága szintén felhívja arra a figyelmet, hogy „a nyelvi sokszínűség Európa kulturális örökségének értékes része és az európai kulturális sokszínűség alapvető eleme, melyet meg kell óvni és elő kell mozdítani.”⁹

Ma már a nyelvi sokszínűség jövőbeli fennmaradása nem tekinthető egyértelműnek. Ennek okai a globalizációban és annak következményeiben kereshetők, hiszen a hétköznapiak során az emberek a munkájukban vagy akár a közösségi oldalak hatására a magánéletükben, az úgynevezett *lingua franca* nyelven kommunikálnak, amely egy megegyezéses alapú közös nyelv, általában az angol.¹⁰ Az Ethnologue, amely a legátfogóbb nyelvi katalógus jelenleg a világon, 3045 nyelvet tart számon, amely veszélyeztetettnek minősül. Ez azt jelenti, hogy az

---

⁷ Eberhard, David M.- Simons, Gary F.-Fenning, Charles D. eds. (2023) Ethnologue: Languages of the World. 26. kiadás. Dallas, Texas: SIL International. Elérhető: <http://www.ethnologue.com> (letöltés dátuma: 2024. 02. 05.)

⁸ Puskás Tünde (2000) Nyelv, identitás és nyelvpolitika Európában In: Fórum Társadalomtudományi Szemle 2(1) 76.

⁹ Council of Europe, Parliamentary Assembly (2010) Strengthening measures to protect and revive highly endangered languages. Doc. 12423, 21 October 2010.

¹⁰ Schnell Zsuzsanna (2019) Az elme nyelve. Társalgás és nyelvfejlődés, A globalizált világ és a nyelvi sokszínűség: lingua franca régen és ma, Akadémiai Kiadó, Budapest 223.

összes nyelv 42%-a minősül veszélyeztetettnek.¹¹ Egy nyelv kihalása pusztító következményekkel járhat, hiszen az a többlettudás, amelyet magában foglalt, elvész.

Jelen dolgozat középpontjában az európai kontinens áll, mivel itt védik a legrégebben a kisebbségi nyelvi jogokat, itt a legelőrehaladottabb a jogvédelem. A téma aktuális jellegét bizonyítja, hogy a dolgozatban feldolgozott ítéletek az elmúlt évtizedben születtek, ami azt jelenti, hogy napjainkban is szükség van arra, hogy felhívjuk a figyelmet a jogvédelem hiányosságaira, hiszen annak ellenére, hogy a világ rohamosan fejlődik, ezen a területen lényegében nem történt érdemi előrelépés az elmúlt évek során.

1.2. A kutatás célja, kutatásmódszertan

Dolgozatomban a kisebbségi nyelvhasználatot védő európai jogi mechanizmusok működését vizsgálom, az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatának vizsgálatán keresztül. A vizsgálatot azért szűkítettem le erre a két intézményre, mivel ezek ítéletei kötelező erővel bírnak, amely magában hordozza jelentőségüket. Nyelvhasználati szintér szempontjából, az oktatásra és a büntetőeljárásra koncentrálok, mivel ez az a két terület, ahol mindkét testület releváns joggyakorlattal rendelkezik, ezáltal – a nyilvánvaló különbségek ellenére – összehasonlíthatóak egymással.

Dolgozatom központi tézise, hogy a kisebbségi nyelvi jogok védelme az európai mechanizmusokon keresztül jelenleg nem kellően hatékony. A kutatásom elsődleges célja, hogy azonosítsam és elemezzem a kisebbségi nyelvi jogok védelmi mechanizmusainak hiányosságait, különös tekintettel az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Unió Bíróságának tevékenységére. Dolgozatomban elemzem a kisebbségi nyelvhasználattal kapcsolatos jelenleg meglévő jogi kereteket, majd következtetéseket vonok le ezek gyakorlati hatékonyságát illetően.

Célom bizonyítani, hogy az Európa Tanácson belül működő Emberi Jogok Európai Bírósága és az Európai Unió Bírósága sem használják ki a bennük rejlő potenciált a kisebbségi nyelvi jogok témakörében – legalábbis az általam vizsgált oktatás és büntetőeljárás terén –,

---

¹¹ Eberhard – Simons - Fennig eds. (2023)

**NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEM**
LUDOVIKA

**ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI
TANULMÁNYOK KAR**

kerülik az érdemleges, hivatkozási alapot teremtő döntéshozatalt. Bár lenne rá lehetőségük, nem töltik meg kellő tartalommal a hatáskörükbe tartozó egyezményeket. Átfogó célom, hogy diplomamunkám széles körű és naprakész értékelést nyújtson a kisebbségi nyelvi jogok védelmének a jelenlegi hatékonyságáról az európai jogi mechanizmusokon keresztül, ezáltal hozzájáruljon a témában meglévő ismeretek bővítéséhez.

2. KISEBBSÉGVÉDELEM ÉS NYELVI JOGOK AZ EURÓPA TANÁCSBAN

Jelen fejezetben az Európa Tanácsi szabályozás rendszerét mutatom be a kisebbségi nyelvi jogok területén. Ismertetem azokat a jogokat, amelyeket a tagállamoknak biztosítani kell a területükön élő kisebbségek számára.

A II. világháború után jelent meg ténylegesen az igény az európai kontinensen található államokat tömörítő nemzetközi fórum létrehozására. Az Európa Tanács ennek a folyamatnak az eredményeképpen jött létre, 1949-ben, 10 alapító tagállammal.¹² Jelenleg 46 állam a tagja,¹³ ezzel a regionális nemzetközi szervezet a teljes európai kontinens nagy részét fedi le. Mint ilyen, jelentős szerepe van abban, hogy biztosítsa a tagállamok közötti szorosabb együttműködést leginkább jogi és igazgatási kérdésekben, illetve az emberi jogok védelmének kérdésében.¹⁴

2.1. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye

A tagállamok a Statútum 3. cikke szerint kötelezettséget vállaltak az emberi jogok védelmére, és ezt a kötelezettséget egy regionális emberi jogi egyezménnyel is megerősítették. Az Emberi Jogok Európai Egyezményét (továbbiakban: EJEE)¹⁵ 1950-ben írták alá Rómában és a ratifikációkat követően 1953-ban lépett hatályba. Az első fejezete azokról az emberi jogokról szól, amelyek védelmére a tagállamok kötelezettséget vállaltak.¹⁶ Ezek az élethez való jog (2. cikk); kínzás, embertelen, megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma (3. cikk); rabszolgaság,

---

¹² Környei Ágnes (2011) Emberi jogok a nemzetközi kapcsolatokban, Piliscsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 84. Elérhető:

[https://btk.ppke.hu/uploads/articles/4090/file/kornyei_agnesemberi_jogok_a_nemzetkozi_kapcsolatokban\(1\).pdf](https://btk.ppke.hu/uploads/articles/4090/file/kornyei_agnesemberi_jogok_a_nemzetkozi_kapcsolatokban(1).pdf) (letöltés dátuma: 2024. 02. 20.)

¹³ Oroszország az Európa Tanács tagjaként 2022. február 24-én indított támadást egy másik Európa Tanácsi tagállam, Ukrajna ellen. A szervezet másnap felfüggesztette Oroszország tagságát. Ezt követően 2022. március 15-én Oroszország hivatalosan bejelentette kilépését, majd másnap az Európa Tanács is meghozta a döntését Oroszország kizárásáról, amelyre korábban még nem volt példa.

¹⁴ Blahó András - Prandler Árpád (szerk.) (2014) Nemzetközi szervezetek és intézmények, Akadémiai Kiadó, Budapest, 310.

¹⁵ Emberi Jogok Európai Egyezménye, ETS. 005, 1950. november 4. (Magyarországon kihirdette az 1993. évi XXXI. törvény)

¹⁶ Halmai Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.) (2003) Emberi Jogok, Osiris Tankönyvek, Budapest 155-164.

szolgaság, kényszer- vagy kötelező munka tilalma (4. cikk); szabadsághoz és személyi biztonsághoz való jog és garanciái (5. cikk); tisztességes eljáráshoz való jog és garanciái (6. cikk); nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege (7. cikk); magán- és családi élet, lakás és levelezés tiszteletben tartása (8. cikk); gondolat-, lelkiismereti és vallásszabadság (9. cikk); véleménynyilvánítás szabadsága (10. cikk); gyülekezési és egyesülési szabadság (11. cikk); házasságkötéshez és családalapításhoz való jog (12. cikk); jogsérelem hatékony orvoslásához való jog (13. cikk); az egyezményben szereplő jogok megkülönböztetés nélküli biztosítása (14. cikk). Tehát az egyezmény nem kifejezetten a kisebbségi nyelvi jogok védelméről szól.

Az egyezmény második fejezete ezen jogok védelmének érdekében és tiszteletben tartásuknak céljára létrehozta az Emberi Jogok Európai Bíróságát és az Emberi Jogok Európai Bizottságát is. Az Emberi Jogok Európai Bizottsága 1999. október 31-ével megszűnt és a tizenhetedik jegyzőkönyv értelmében 1998. november 1-jétől az emberi jogok védelmét az állandóan működő Emberi Jogok Európai Bírósága látja el.

A részes államok úgy dönthetnek, fakultatív jelleggel, hogy csatlakoznak a különböző kiegészítő jegyzőkönyvekhez, amelyeket annak érdekében fogadnak el, hogy egy-egy kérdéskörben még hatékonyabb védelmet tudjanak kialakítani és további jogokat biztosítsanak. A kiegészítő jegyzőkönyvek közül a téma szempontjából releváns az első jegyzőkönyv, amely a tulajdonhoz való jogot, oktatáshoz való jogot és szabad és titkos választásokban való részvételhez való jogot védi, illetve a tizenkettedik jegyzőkönyv, amely a diszkriminációtilalom kiszélesítéséről szól.

A kisebbségi nyelvhasználat védelme konkrétan az Egyezmény egyetlen bekezdésében sem jelenik meg.¹⁷ Az Egyezmény hatálya a kisebbségi jogok védelmére a Bíróság joggyakorlatán keresztül terjed ki.¹⁸ A nyelvhasználatot három, a büntetőeljárásokhoz kapcsolódó rendelkezés védi, ezek a következők:

- minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van ahhoz, hogy haladéktalanul tájékoztatást kapjon egy általa értett nyelven letartóztatása indokairól (EJEE 5.2 cikk);

¹⁷ Velencei Bizottság (2001) Report on the Preferential Treatment of National Minorities by their Kin-State, 48th Plenary Meeting of the Venice Commission Elérhető:

[https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(2001\)019-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(2001)019-e) (letöltés dátuma: 2024. 02. 27.)

¹⁸ Nagy Noémi (2020) Nesze semmi, fogd meg jól: A nemzeti kisebbségek nyelvi jogainak védelme az Emberi Jogok Európai Bizottságának és Bíróságának joggyakorlatában In: Pro Minoritate 2020/3. 3-19.

- valamint az ellene felhozott vád természetéről és indokairól (EJEE 6.3 a cikk);
- valamint a gyanúsítottak van joga ingyenes tolmácshoz, abban az esetben, ha nem érti vagy nem beszéli a tárgyaláson használt nyelvet (EJEE 6.3 e cikk).¹⁹

Implicit nyelvi jogok az Egyezmény más rendelkezéseiből is levezethetők, ilyen a 14. cikk, amely tiltja a hátrányos megkülönböztetést, többek között a kisebbségekkel szemben. Azonban ezen cikk jogvédelmének az Egyezményben vagy kiegészítő jegyzőkönyveiben tételesen rögzített joghoz kell kapcsolódnia, nem autonóm jellegű.²⁰ A 12. jegyzőkönyv szintén a diszkrimináció tilalmával kapcsolatos, tiltja a megkülönböztetést többek között a nemzeti kisebbséghez való tartozás alapján, ezért összefüggésbe hozható a kisebbségi nyelvi jogokkal. Ezen kívül a véleménynyilvánítás szabadsága (EJEE 10. cikk), az oktatáshoz való jog (1. kiegészítő jegyzőkönyv, 2. cikk) és a szabad választásokhoz való jog (1. kiegészítő jegyzőkönyv, 3. cikk) azon jogosítványok, amelyekkel összefüggésben a Bíróság tárgyalt kisebbségi nyelvhasználati ügyeket. Tehát annak ellenére, hogy az EJEE nem tartalmaz kifejezetten kisebbségi nyelvi jogokat, az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatában megjelenő jogvédelem ezen a területen egyértelműen levezethető más jogokból. Ez annál is inkább így van mivel, ha belegondolunk gyakorlatilag semmilyen emberi jog gyakorlása nem valósítható meg nyelvi jogok nélkül. A gyakorlat azonban azt mutatja, hogy a Bíróság megközelítése a nemzeti kisebbségek nyelvi jogainak egyezményes védelme vonatkozásában megszorító.²¹

2.2. Az Emberi Jogok Európai Bírósága

Az Emberi Jogok Európai Bíróságának (továbbiakban: EJEB vagy Bíróság) székhelye Strasbourg. 46 bíróból áll, amely megegyezik az Európa Tanács tagállamainak számával, azonban a bírók nem képviselik egyik tagállam álláspontját sem, „egyéni minőségükben”

¹⁹ Európa Tanács (1950) Emberi Jogok Európai Egyezménye

²⁰ Kovács Péter (2004) Kisebbségvédelem az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatában In: Magyar Kisebbség 9(4) 220-252. Elérhető: https://epa.oszk.hu/02100/02169/00027/pdf/2004_4_16_220-252.pdf (letöltés dátuma: 2024. 02. 27.)

²¹ Nagy (2020) 5.

járnak el.²² A Bíróság feladata biztosítani, hogy a tagállamok az egyezményben foglalt jogokat tiszteletben tartsák, vagyis az egyezmény végrehajtását felügyeli. Mindezt egyéni, vagyis közvetlen és államközi panaszok vizsgálatán keresztül teszi.

Közvetlenül a Bírósághoz fordulhat az, aki úgy gondolja, hogy az egyezményben vagy a kiegészítő jegyzőkönyvekben foglalt jogai sérültek személyesen és közvetlenül. Kérelmet az egyezményben részes állam ellen lehetséges benyújtani. A panasz nem lehet névtelen vagy alaptalan, visszaélészerű.²³ Továbbá a kérelem benyújtásának feltétele, hogy a kérelmezőnek előzetesen a nemzeti bíróságok előtt, a hatékony hazai jogorvoslati lehetőségeket ki kell mérítenie. Abban az eljárásban ténylegesen hivatkozni kell az egyezményesértésre. Ezen kívül a panaszt legkésőbb négy hónappal a hazai legmagasabb szintű eljárás végső határozatának meghozatala után be kell nyújtani a Bírósághoz.²⁴ Az eljárás írásban zajlik. Az EJEB ítélkező tevékenysége egyesbírói formációban, háromtagú tanácsban (*Committee*), hét tagból álló kamarában (*Chamber*) vagy a 17 tagból álló nagykamarában (*Grand Chamber*) folyik. Az első lépés, hogy az EJEB vizsgálja a panasz elfogadhatóságát, vagyis a fenti feltételeknek való megfelelőségét, erről határozatban dönt. Ezt követően az elfogadható panaszok esetében az érdemi eljárás következik, amely az eljárásban részt vevő felekre kötelező ítélettel zárul. Azonban mivel az ítéletek az egyezmény és a csatolt jegyzőkönyvek hiteles és autoritással rendelkező értelmezésének számítanak, így nem csak a részt vevő felekre tekinthetők kötelezőnek, hanem az összes részes állam számára. A Bíróság azonban nem jogosult arra, hogy a nemzeti ítéletet megsemmisítse, de az elítélt államnak megfelelő elégtételt kell nyújtania. Emellett a jogsérelmet okozó jogszabályt is módosítani szükséges.²⁵

Az EJEB joggyakorlatáról általánosságban elmondható, hogy nagy jelentőséggel bír, a tagállamok bíróságai figyelembe veszik. A Bíróság az egyezményre úgy tekint, mint „élő instrumentum”, ami alkalmas a benne foglalt jogok tényleges biztosítására. Egyes jogterületeken az egyezményben megjelenő jogokat a Bíróság számos részjogosítvánnyal

²² Emberi Jogok Európai Bírósága (2023) Kérdések és Válaszok, Strasbourg, Elérhető:

https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Questions_Answers_HUN (letöltés dátuma: 2024. 02. 20.)

²³ Kende Tamás - Nagy Boldizsár - Sonnevend Pál - Valki László (szerk.) (2019) Nemzetközi jog, Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft. 154.

²⁴ Emberi Jogok Európai Bírósága (2023) Kérdések és Válaszok i.m.

²⁵ Kende – Nagy -Sonnevend - Valki (2019) 160.

egészítette ki, ugyanis az általa alkalmazott „inherens kötelezettségek” doktrínája az adott jog klasszikus esetein túl újabb és újabb részterületeket von védelem alá.²⁶ Érdemi, előremutató és a mai felfogásnak megfelelő döntést sikerült hoznia például a szexuális identitáshoz való jog terén²⁷, az abortusz kérdésében²⁸ és az eutanáziára vonatkozóan.²⁹ A kisebbségi nyelvi jogok területe nem ilyen, a Bíróság itt nem értelmezi kiterjesztően a kérdéses jogot, ezt részletesen bemutatam a dolgozatom jogesetelemző részében.

2.3. Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája és Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről

Az Európa Tanács égisze alatt elfogadott szerződések közül kettő szól a kisebbségi nyelvhasználat védelméről. Az egyik az 1992. június 22-én elfogadott Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája.³⁰ Azzal a céllal fogadták el az aláíró államok, hogy támogassák az Európában beszélt helyi, regionális és kisebbségi nyelveket mint az európai kulturális örökség részét képező értékeket.³¹ Ez az egyetlen olyan nemzetközi egyezmény, amelyet kifejezetten a kisebbségi vagy regionális nyelvek védelmére hoztak létre.³²

Az 1994-ben elfogadott másik egyezmény, amely a Keretegyezmény a Nemzeti Kisebbségek Védelméről címet viseli, az egyetlen jogi kötőerővel bíró átfogó nemzetközi kisebbségvédelmi szerződés.³³ Bár az egyik legjelentősebb etnikai kisebbségek jogaival

²⁶ Uo. 161.

²⁷ ECtHR: *Salgueiro da Silva Mouta v. Portugal*, App. no. 33290/96, judgment of 21 December 1999.

²⁸ ECtHR: *Vo v. France*, App. no. 53924/00, judgment of 8 July 2004.

²⁹ ECtHR: *Koch v. Germany*, App. no. 497/09, judgment of 17 December 2012.

³⁰ Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája, 1992. november 5. (Magyarországon kihirdette az 1999. évi XL. törvény)

³¹ Weghofer-Vad Erna Aletta (2021) Kisebbségi nyelvi jogok érvényesülése állami szinttől a helyi közigazgatásig Romániában, Doktori (PhD) értekezés, Budapest Elérhető: https://antk.uni-nke.hu/document/akk-copy-uni-nke-hu/WEGHOFER-VAD%20Erna%20Aletta_Disszert%C3%A1ci%C3%B3tervezet%20m%C5%B1helyvit%C3%A1ra.pdf (letöltés dátuma: 2024. 02. 20.)

³² Woehrling, Jean-Marie (2005) *The European Charter for Regional or Minority Languages. A critical commentary*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 19-23.

³³ Szalayné Sándor Erzsébet (2017) A Kisebbségvédelmi keretegyezmény húsz év után – tapasztalatok a negyedik monitoring ciklus végén In: *Kisebbségi Szemle 2017/3. sz. 43-56.* Elérhető: https://bgazrt.hu/wp-content/uploads/NPKI_folyoiratok/kisebbségi_szemle/2017_03/ksz201703_6.Szalayne.pdf (letöltés dátuma: 2024. 02. 25.)

foglalkozó, nemzetközi jogilag is kötelező dokumentum, a felek által konszenzusosan elfogadott kisebbségdefiníció akadályát nem volt képes leküzdeni. Emiatt a részes államoknak nyilatkozniuk kell a védelem személyi köréről, azaz elismert kisebbségeikről.³⁴ A Keretegyezmény nem közvetlenül végrehajtandó jogi kötelezettségeket tartalmaz, hanem normatív elveket, amelyeket a szerződő államok belső jogalkotásuk és jogalkalmazásuk útján kötelesek megvalósítani és végrehajtani, így tehát „*soft-law*” jellegű dokumentum.³⁵

---

³⁴ Kende – Nagy -Sonnevend - Valki (2019) 210.

³⁵ Uo. 214.

3. KISEBBSÉGVÉDELEM ÉS NYELVI JOGOK AZ EURÓPAI UNIÓBAN

Ebben a fejezetben azt tárgyalom, hogyan jelenik meg a kisebbségvédelem és a nyelvhasználathoz való jog az Európai Unió jogrendszerében. Az Európai Unió egy olyan egyedülálló gazdasági és politikai unió, amelynek a területén a mai napig jelentős számú kisebbségi nyelvhasználó él. Az Unió területén jelenleg 54 nyelvet beszélnek az állampolgárok, ezek közül 24 nyelv az Unió hivatalos nyelve, és van 19 állam nélküli kisebbségi nyelv is. A történelmi sajátosságok következtében napjainkban rendkívül nagy számban élnek kisebbségek az EU határain belül, hiszen legalább 158 kisebbségről beszélhetünk, ami a téma jelentőségét jól szemlélteti.³⁶

Az Európai Unió (továbbiakban: EU vagy unió) a kezdetektől fogva számos nyelvi közösséget foglalt magába, hiszen egy olyan regionális szervezet, amely európai államok együttműködésén alapul. A későbbi bővítésekkel ez a kör, és az unión belüli nyelvi sokszínűség egyre csak nőtt, így az unió soknyelvű politikai közösségként értelmezhető.³⁷ Az EU a keleti bővítések napirendre kerülésével, vagyis az 1990-es évek elején vált a kisebbségvédelem szempontjából látható szereplővé. Az uniós szintű kisebbségvédelem területén három korszak különböztethető meg, Gabriel N. Toggenburg szerint. Az első az európai szintű kisebbségvédelem idealista korszaka, az Európai Parlament állásfoglalásai, „*soft law*” jelleggel; a második a bővítés korszaka, vagyis a koppenhágai kritériumok meghatározó szerepe; a harmadik korszak, amikor a kisebbségvédelem megjelenik az EU belső politikájában.³⁸

Az Európai Parlament által elfogadott állásfoglalásoknak köszönhetően már az 1990-es éveket megelőzően is szerepelt a kisebbségvédelmi kérdéskör uniós szinten. Azonban ezeknek az állásfoglalásoknak nem sikerült átütő sikereket elérniük, a rendelkezések nem

---

³⁶ Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies (2023) Linguistic and cultural diversity – Minority and minoritised languages as part of European linguistic and cultural diversity 14. Elérhető: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/751273/IPOL_STU\(2023\)751273_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/751273/IPOL_STU(2023)751273_EN.pdf) (letöltés dátuma: 2024. 03. 21.)

³⁷ Lános (2012) 66-79.

³⁸ Toggenburg, Gabriel N. (2010) Az Európai Unió kisebbségpolitikája: befejezetlen színdarab három felvonásban In: Tabajdi Csaba (szerk.) Pro Minoritate Europae. Az európai kisebbségért tanulmánykötet. 2009, Pilisszentkereszt: EU-Ground Kft. 92-110.

váltak jogilag kötelező erejű, „*hard law*”-vá, mivel az Európai Bizottság és az Európai Tanács nem csatlakoztak a Parlament törekvéseihez.³⁹ Azonban mivel a Parlament az európai népképviselőt közvetlenül választott szerve, amely demokratikus legitimitációval rendelkezik mégis kijelenthető, hogy ezek az állásfoglalások jelentőségteljesek voltak, hiszen ez azt mutatja, hogy az európai polgárok számára a kisebbségi jogok bővítése olyan kérdéskör, amely mellett kiállnak.⁴⁰

A keleti bővítés volt az a pont, amely arra készítette az uniós döntéshozókat, hogy átgondolják az uniós szintű kisebbségvédelem szerepét. A kelet- és közép-európai országok csatlakozásával ugyanis olyan országok kérték felvételüket az integrációba, ahol a kisebbségek és a többség kapcsolatát gyakran komoly társadalmi, politikai feszültségek jellemezték.⁴¹ Ezt a problémát észlelve fogadták el az akkori tagállamok a koppenhágai kritériumokat, a csatlakozási feltételek meghatározásának részeként, amelyek előírták a „kisebbségek tiszteletét és védelmét” is.⁴² Az Amszterdami Szerződés 1997 júniusában a koppenhágai kritériumokat beemelte az *acquis communautaire* alapját képező elsődleges jogba, a kisebbségvédelem kivételével. Az EU-tagállamok ugyanis nem kívánták jogilag kötelező erejűvé tenni a kisebbségvédelmi feltételeket, így csak formális, politikai eredmények születtek az EU tagjelölt országokban. A kisebbségek védelme a politikai kötelezettségvállalások szintjén maradt, jogi kötőerő nélkül.⁴³

---

³⁹ Uo. 111.

⁴⁰ Tárnok Balázs (2016) Az őshonos nemzeti közösségek helyzetének védelme és előmozdításának lehetőségei az Európai Unióban, különös tekintettel a szlovákiai magyarság és az európai kisebbségek nyelvhasználati jogaira In: Magyarország és a közép-európai térség az Európai Unióban – díjnyertes pályázatok, Országgyűlés Hivatala, Budapest 42. Elérhető:

<https://www.parlament.hu/documents/10181/669340/Magyarorsz%C3%A1g+%C3%A9s+a+k%C3%B6z%C3%A9p-eur%C3%B3pai+t%C3%A9rs%C3%A9g+az+Eur%C3%B3pai+Uni%C3%B3ban2014/e3e5ec6a-eb16-4dc4-8727-362a807a9c4d> (letöltés dátuma: 2024. 02. 28.)

⁴¹ Vizi Balázs (2013) Európai Kaleidoszkóp - Az Európai Unió és a kisebbségek, Budapest, L'Harmattan Kiadó 31-32.

⁴² Tárnok (2016) 43-44.

⁴³ Uo. 45.

3.1. A nemzeti kisebbségekre és a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó uniós jog

Az Európai Uniónak nincs kifejezetten hatásköre a nemzeti kisebbségek és nyelvhasználatuk védelmére, ennek ellenére nagyon fontos szereplő a kisebbségi jogérvényesítésben.⁴⁴ A Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló Szerződés⁴⁵ (továbbiakban: EUSZ) 2. cikkének módosításával először emeli be alapító szerződésekbe a „kisebbségekhez tartozó személyek jogai” kifejezést, az Unió értékei közé, amelyeket a tagállamok kötelesek tiszteletben tartani. Az EUSZ 2. cikke szerint ugyanis „Az Unió az emberi méltóság tiszteletben tartása, a szabadság, a demokrácia, az egyenlőség, a jogállamiság, valamint az emberi jogok – ideértve a kisebbségekhez tartozó személyek jogait – tiszteletben tartásának értékein alapul (...)” Az EUSZ 3. cikkének (3) bekezdése szerint „az Unió tiszteletben tartja saját kulturális és nyelvi sokféleségét, továbbá biztosítja Európa kulturális örökségének megőrzését és további gyarapítását. Ugyanakkor a kisebbségek jogai nem tartoznak az EU hatáskörébe. Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés⁴⁶ (továbbiakban: EUMSZ) 3-6. cikkei sorolják fel azokat a területeket, ahol az unió hatáskörrel rendelkezik, ezekben pedig nem találunk a kisebbségek jogaira történő utalást. Az EUSZ 2. cikke tehát nem új hatáskört hozott létre, hanem a meglévő hatáskörökön belül kell figyelembe venni a kisebbségi jogokat, mint értéket.⁴⁷ Ennek betartására jogi eszköz az EUSZ 7. cikke szerinti prevenciós és/vagy szankciós eljárás, amelynek alapján szankciók róhatók ki arra az államra, amely esetében az EU alapértékeinek megsértésének egyértelmű veszélye fennáll.⁴⁸ A szankciók alatt azt kell érteni, hogy a Tanács minősített többséggel határozhat úgy, hogy az egyes tagállamoknak a szerződések

---

⁴⁴ Tárnok Balázs (2023) Mire elég egymillió aláírás? -Az európai polgári kezdeményezés mint a nemzeti kisebbségek jog-és érdekvédelem eszköze, Nemzeti Közzszolgálati Egyetem Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 41.

⁴⁵ Európai Unióról szóló Szerződés, Official Journal C 326, 2012. október 26.

⁴⁶ Európai Unió Működéséről szóló Szerződés, Official Journal C 326, 2012. október 26.

⁴⁷ Czika Tihamér (2011) A kisebbségi jogok kérdése az EU-jogban Lisszabon után, Sapientia Tudományos periodikák, 100. Elérhető: <http://jog.sapientia.ro/data/tudomanyos/Periodikak/scientia-iuris/2011-3/hu7-Czika.pdf> (letöltés dátuma: 2024. 03. 02.)

⁴⁸ Uo. 101.

alkalmazásából származó egyes jogait felfüggesztheti, beleértve azt is, hogy megvonhatja a tagállam kormányának a képviselőjétől a Tanácsban őt megillető szavazati jogot.⁴⁹

A Lisszaboni Szerződéssel az Alapjogi Charta⁵⁰ is, mint az alapjogok európai katalógusa bekerült az EU elsődleges jogforrásai közé. Rendkívül értékes jogforrás, azonban kiemelendő, hogy csak olyan kérdéskörben alkalmazható, amely uniós hatáskörbe tartozik. Tehát tagállami eljárásban csak az uniós jog végrehajtása körében, a tagállam nemzeti hatáskörben folytatott tevékenysége vonatkozásában nem, annak ellenére, hogy a kisebbségeket leginkább ez az eset sújtja.⁵¹ A 21. cikkben megjelenik a diszkrimináció tilalma, „Tilos minden megkülönböztetés, így különösen a [...] nyelv, [...] nemzeti kisebbséghez tartozás, [...] alapján történő megkülönböztetés.”. A 22. cikk értelmében pedig „az Unió tiszteletben tartja a kulturális, vallási és nyelvi sokféleséget.”⁵² A 21. cikkel elsődleges joganyagba került a nemzeti kisebbséghez tartozás, valamint a nyelvi alapú diszkrimináció tilalma.

Szintén a Lisszaboni Szerződés hozománya, hogy az EUSZ 6. cikkének (2) bekezdése az Európai Unió csatlakozási kötelezettségét írja elő az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez. Azonban a jogi kötelezettség ellenére valójában a csatlakozás mindmáig nem valósult meg, az Európai Bíróság elutasító véleménye alapján.⁵³ A csatlakozás jelentősége egyrészt szimbolikus lenne, mivel az EU elkötelezettségét mutatná az emberi jogok iránt. Másrészt azt is jelentené, hogy a EU keretein belül garantált alapjog védelemnek legalább olyan szintűnek kell lennie, mint az Európa Tanács által garantált alapjogi védelemnek, hiszen az Unió aláveti magát az EJEB illetékességének.⁵⁴ Ezzel maga az Európai Unió vállal kötelezettséget, mivel lehetővé válna a magánszemélyek számára az, hogy közvetlenül az Uniót az EJEB elé idézhessék,

⁴⁹ Juhász Hajnalka (2012) A nyelvi jogok helyzete az Európai Unióban In: Eplényi Kata, Kántor Zoltán szerk. Térvesztés és határtalanítás: a magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai, Nemzetpolitikai Kutatóintézet: Lucidus Kiadó, Budapest 53.

⁵⁰ Az Európai Unió Alapjogi Chartája, Official Journal C 326, 2012. október 26.

⁵¹ Tárnok (2016) 47.

⁵² Az Európai Unió Alapjogi Chartája (2000) Elérhető: <https://fra.europa.eu/hu/eu-charter> (letöltés dátuma: 2024. 03. 02.)

⁵³ Nagy Noémi (2022) A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térsége – Jogérvényesülés és alapvető jogok. In: Ördögh Tibor (szerk.): Az Európai Unió szakpolitikai rendszere. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 274.

⁵⁴ Marinkás György (2013) Az emberi jogok védelmének fejlődése az Európai Unióban: az Unió csatlakozása az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez In: Miskolci Jogi Szemle 8(1) 97-98. Elérhető: https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201301/9_marinkasgyorgy.pdf (letöltés dátuma: 2024. 03. 02.)

amennyiben valamelyik intézménye elmulasztotta az Egyezmény tiszteletben tartását. Azonban az EJEB 2014-es véleménye alapján a csatlakozás ellentétes az uniós joggal. Amely indoklásaként arra hivatkozik, hogy az fenyegetést jelentene az uniós jog autonómiájára és a Bíróság kizárólagos hatáskörére.⁵⁵

A másodlagos normákat tekintve nincs olyan, amely kifejezetten nemzeti kisebbségek védelmére, vagy nyelvhasználatuk védelmére irányulna.⁵⁶

3.2. Az Európai Unió Bírósága

Az Európai Unió Bírósága (továbbiakban: EUB) két igazságszolgáltatási fórumból épül fel, ez a Bíróság és a Törvényszék. A Bíróság tagállamonként egy-egy bírából és összesen 11 főtanácsnokból áll. Az eljárásokat tekintve a Bíróság foglalkozik közvetlen keresetekkel, ilyenek a kötelezettségszegési eljárás, a megsemmisítés iránti kereset, valamint a mulasztás megállapítása iránti kereset és közvetett keresetekkel is, ebbe a kategóriába az előzetes döntéshozatal tartozik. Az előzetes döntéshozatali eljárások alkotják a Bíróság elé kerülő ügyek nagy részét. Ezek azok az esetek, amikor tagállami bíróságok kérnek iránymutatást az EUB-től arra vonatkozóan, hogy egy adott tagállami jogszabály vagy eljárás összeegyeztethető-e az uniós joggal. A kisebbségi nyelvhasználatot érintő ügyek is túlnyomó részt ebbe a csoportba tartoznak.⁵⁷

⁵⁵ EUB: Európai Unió Bíróságának 2/13. sz. véleménye, 2014. december 18, ECLI:EU:C:2014:2454

⁵⁶ Tárnok (2023) 52.

⁵⁷ Kengyel Ákos (szerk.) (2020) Európai Unió politikák, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 235.

4. A KISEBBSÉGI NYELVHASZNÁLATRA VONATKOZÓ JOGESETEK: AZ EMBERI JOGOK EURÓPAI BÍRÓSÁGA ÉS AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA

A dolgozat érdemi részében az oktatás és a büntetőeljárás színterein vizsgálom a kisebbségi nyelvhasználattal kapcsolatos releváns, aktuális EJEB és EUB ítéleteket. Azért erre a két nyelvhasználati szintésre szűkítettem a vizsgálódást, mivel az oktatáshoz és a büntetőeljáráshoz kapcsolódó joggyakorlat az, amelyre mindkét bíróság joghatósága közvetetten kiterjed. Bár az EJEB nem tartalmaz kifejezett rendelkezést a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozóan, viszont az EJEB ítélkezési gyakorlatán keresztül ezen a területen érvényre jut az oktatáshoz való jog, a büntetőeljáráshoz kapcsolódó nyelvhasználati jog, és a diszkrimináció tilalma is. Az EUMSZ nem tartalmaz egyértelmű rendelkezéseket az oktatásban és a büntetőeljárásban a nemzeti kisebbségek vonatkozásában, viszont egyéb más, az előző fejezetben bemutatott területekről levezethetők bizonyos jogok. Célom, hogy reális képet mutassak az EJEB és az EUB ítélkezési gyakorlatáról a kisebbségi nyelvi jogok területén, a vonatkozó jogesetek elemzésén keresztül. Az már a szakirodalomban feldolgozott esetjogból is kirajzolódik, hogy ebben a témában mindkét bíróság óvatos, amikor a tagállamok nyelvi rezsimeiről van szó, hiszen ez egy, az országok többsége számára érzékeny terület, amely akár komoly konfliktusforrást eredményezhet.⁵⁸

4.1. Kisebbségi nyelvhasználat az oktatásban

A minőségi oktatás kulcsfontosságú szerepet játszik az egyének intellektuális fejlődésében, melynek színvonalát számos tényező meghatározza, ezek közül kiemelkedő a nyelv szerepe, hiszen az osztályteremben egyértelműen ez a kommunikáció és a megértés kulcsa.⁵⁹ A kisebbségek szempontjából pedig elengedhetetlen az anyanyelvű oktatási hálózat megléte,

⁵⁸ Nagy Noémi (2022) EU konform-e a lett oktatási reform? Megjegyzések a Boriss Cilevičs ügy margójára In: Kisebbségvédelem 2022/6. sz. 83-84.

⁵⁹ Benson Carol (2004) The importance of mother tongue-based schooling for educational quality, In: Commissioned study for EFA Global Monitoring Report 2005 2-3. Elérhető: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146632> (letöltés dátuma: 2024. 03. 04.)

hiszen ez biztosítja a hosszú távú fennmaradást és identitásformáló szereppel bír.⁶⁰ Séra Magdolna kutatása alapján elmondható, hogy a tannyelv és az identitás szoros összefüggésben állnak egymással, hiszen megállapította, hogy akik anyanyelven végzik tanulmányaikat, magasabb arányban vallják magukat az adott nemzethez tartozónak.⁶¹ Ezért bír tehát az oktatás, mint kisebbségi nyelvhasználati szintér kiemelkedő jelentőséggel. Ezt bizonyítja az is, hogy mindkét bíróság vizsgálta a területet és már az 1960-as évektől kezdve kulcsfontosságú, precedens jellegű és széles körben ismert ítéleteket hozott.

Ilyen például a *belga nyelvi ügy*,⁶² amelyben az EJEB kimondta, hogy a belga nemzeti rendelkezés, amely kizárólag a szülők lakóhelyének alapján határozta meg azt, hogy a francia anyanyelvű gyerekeknek joguk van-e anyanyelvű oktatásban részesülni, sérti az EJEE diszkriminációttilalomra vonatkozó 14. cikkét.⁶³ Jelentős előrelépésnek tekinthető az EJEB kisebbségi oktatással kapcsolatos ítélezési gyakorlatában a *Csehország elleni szegregációs ügy*⁶⁴, ahol roma származású gyerekeket a cseh hatóságok tanulási nehézségekkel küzdők számára fenntartott, kiegészítő iskolákba különítették el. Az EJEB Nagykamarája ebben az esetben egyezményesértőnek, diszkriminatívnek találta azt a tesztet, amely alapján a gyerekek speciális iskolákba kerüléséről döntöttek.⁶⁵ A *Sampanis és mások v. Görögország ügyben*⁶⁶ a Bíróság megállapította, hogy egy görög általános iskolában a roma gyerekek külön osztályba történő elhelyezése közvetett diszkriminációnak minősül. Az *Oršuš és mások v. Horvátország ügy*⁶⁷ kapcsán Horvátország a roma gyerekek nem megfelelő horvát nyelvtudására hivatkozva sorolta kizárólag roma osztályokba a gyerekeket, amely eljárást az EJEB szintén közvetetten diszkriminatívnek minősített. Ezen szegregációs ügyeket leszámítva az EJEB azonban minden

---

⁶⁰ Séra Magdolna (2016) Az anyanyelvhasználat, az anyanyelvű iskolaválasztás elméleti és gyakorlati összefüggései az iskolai tannyelv-választás tükrében (kárpátaljai eredmények alapján) In: Acta Humana 2016/3. sz. 74. Elérhető: https://real.mtak.hu/122250/1/AH_2016_3_Sera_Magdolna.pdf (letöltés dátuma: 2024. 03. 04.)

⁶¹ Uo. 83.

⁶² ECtHR: "Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium" v. Belgium, App. nos. 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63, 2126/64, judgment of 23 July 1968.

⁶³ Nagy Noémi (2020) „Nesze semmi, fogd meg jól” A nemzeti kisebbségek nyelvi jogainak védelme az emberi jogok európai bizottságának és bíróságának joggyakorlatában In: Pro Minoritate 70 éves az Emberi Jogok Európai Egyezménye 2020/őszi 7-11. Elérhető: https://prominoritate.hu/wp-content/uploads/2020/12/Pro-Minoritate_2020_osz_01_Nagy_N_web.pdf (letöltés dátuma: 2024. 03. 15.)

⁶⁴ ECtHR: *D.H. and others v. the Czech Republic*, App. no. 57325/00, judgment of 13 November 2007.

⁶⁵ Nagy (2020) 11.

⁶⁶ ECtHR: *Sampanis and others v. Greece*, App. no. 32526/05 judgment of 5 June 2008.

⁶⁷ ECtHR: *Oršuš and others v. Croatia*, App. no. 15766/03 judgment of 16 March 2010.

olyan kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó kérelmet elutasított, amelyek az állami nyelvoktatáspolitikával szemben fogalmazódtak meg. Ebbe a sémába illeszkednek az általam feldolgozott, közelmúltban történt jogesetek is.

Az EUB joggyakorlatát tekintve közvetve az oktatási nyelvhez kapcsolható a korai *Groener ügy*.⁶⁸ Az ügyben Írországban egy holland állampolgárságú rajzszakos tanárnőt nem nevezett ki az oktatási miniszter egy középiskola rajztanárának, mivel nem rendelkezett nyelvvizsgával ír nyelvből. Mindezt egyrészt annak ellenére, hogy az iskolában az oktatás angol nyelven is folyt, angolból megfelelő nyelvtudással rendelkezett a pályázó és neki csak angolul kellett volna tanítania, másrészt pedig Írországban csak a kisebbség beszéli az ír nyelvet. Az ügyet az EUB az állampolgárság alapú diszkrimináción keresztül oldotta meg és kimondta, hogy az ír nyelv ismerete ilyen esetben elvárható, hiszen a nyelv az az eszköz, amely segítségével a tanár és a diákok kapcsolatba lépnek egymással, viszont ez az elvárás nem lehet diszkriminatív, vagyis nem írhatják elő, hogy a nyelvtudást az adott állam területén kell elsajátítani és biztosítani kell a vizsgaismérlés lehetőségét is.⁶⁹

4.1.1. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának legfrissebb esetei

4.1.1.1. Ádám és mások v. Románia ügy

A kisebbségi nyelven történő oktatással kapcsolatban az EJEK 2020-ban magyar vonatkozású ügyben hozott ítéletet. A kérvényezőkhöz erdélyi diák-magyar kisebbséghez tartozó, magyar anyanyelvű román állampolgárok, akik magyar anyanyelvi oktatásban részesültek. Románia ellen nyújtották be panaszukat, miszerint hátrányos megkülönböztetés érte őket az érettségi vizsga megszervezésének módjában, nemzeti kisebbséghez tartozásuk miatt.⁷⁰ A kérelmezők azt kifogásolták, hogy kétfővel több vizsgát kellett tenniük, mint román társaiknak ugyanabban a rövid időszakban, így kevesebb idejük maradt a felkészülésre és a pihenésre két vizsga között. Ráadásul a román nyelv és irodalom vizsgák nagyon nehezek voltak a magyar anyanyelvű

⁶⁸ CJEU: Anita Groener versus Minister for Education and the City of Dublin Vocational Educational Committee, Judgment of the Court of 28 November 1989, C-379/87, ECLI:EU:C:1989:599

⁶⁹ Dunbar Robert - McKelvey Róisín (2022) Language, mobility and inclusion: Legal perspectives. In: Grin, François - Pokorn, Nike K. - Marác, László (eds.): Advances in Interdisciplinary Language Policy, John Benjamins, 409-410.

⁷⁰ ECtHR: *Ádám and others v. Romania*, App. no. 81114/17 (and five others) judgment of 13 October 2020. 1-5. pont

diákok számára, hiszen ugyanolyan szintű vizsgát kellett tenniük, mint román anyanyelvű társaiknak. A kérelmezők úgy ítélték meg, hogy ezek a körülmények többlet terhet jelentettek számukra román társaikhoz képest. Mindennek következményeképp román nyelv és irodalom vagy magyar nyelv és irodalom tantárgyakból a kérelmezők megbuktak az érettségi vizsgán, ezért nem tudták tanulmányaikat felsőfokon folytatni. Kérelmüket a 12. Jegyzőkönyv 1. bekezdésére, vagyis a diszkriminációtilalomra alapozták.⁷¹ A kérelmezők nem kérdőjelezték meg azonban, hogy a román nyelvű oktatás hasznos számukra és azt sem, hogy az érettségi vizsgán tesztelik a román nyelvtudásukat.⁷²

Románia arra alapozta érvrendszerét, hogy minden magyar kisebbséghez tartozó diák saját döntése volt az, hogy magyar nyelven szeretne tanulni, nem az állam által a kisebbségekre kényszerített kötelezettség olyan iskolába beiratkozniuk, ahol az anyanyelvükön folyik a tanítás. Ez viszont azzal a mindenki számára ismert következménnyel jár, hogy az érettségi vizsgán számot kell adniuk magyar és román nyelvtudásukról is.⁷³ Arra is hivatkozott, hogy az érettségi vizsgák időpontjait az Oktatási Minisztérium korán, minden tanév elején meghatározza, ez alapján a tanulóknak lett volna elég idejük a felkészülésre. Illetve a kérelmezők közigazgatási panaszt nyújthattak volna be az érettségi vizsgák rendjét meghatározó rendelet ellen.⁷⁴ Románia másik érve az volt, hogy az érettségi vizsgák megszervezésének módja legitim célt szolgált, vagyis az esélyegyenlőség biztosítását minden állampolgár számára, legyenek azok román vagy etnikai kisebbséghez tartozó személyek.⁷⁵ Az anyanyelvükön írt kiegészítő vizsga ezen kívül előnyökkel is járt a kérelmezők számára, mivel nyelvvizsga-bizonyítványt kaptak, ami több karrier lehetőséget jelentett, mint az ilyen bizonyítvánnyal nem rendelkezők esetében.⁷⁶

A Bíróság úgy ítélte meg, hogy az EJEE 14. cikke által a megkülönböztetéssel szemben biztosított védelemre vonatkozó ítélkezési gyakorlat a 12. jegyzőkönyv 1. cikke alapján indított ügyekre is alkalmazható.⁷⁷ Ezért a Bíróság megjegyezte, hogy a 14. cikk értelmében az eltérő

---

⁷¹ Uo. 1. pont

⁷² Uo. 28. pont

⁷³ Uo. 76. és 80. pont

⁷⁴ Uo. 37-38. pont

⁷⁵ Uo. 79. pont

⁷⁶ Uo. 81. pont

⁷⁷ Uo. 82. pont

bánásmód akkor számít diszkriminatív, ha „nem igazolható objektív és ésszerű indokokkal”, azaz ha nem „legitim célt” szolgál és nincs meg az ésszerű arányossági viszony az alkalmazott eszközök és a megvalósítani kívánt cél között. A diszkrimináció tilalom megsértésének minősül az a helyzet is, amikor az állam objektív és ésszerű indokok nélkül nem kezeli eltérő módon a jelentős mértékben eltérő helyzetben lévő személyeket. Ez azt jelenti, hogy az állam elmulasztja azt a tevőleges kötelezettségét, hogy elismerje azon személyek csoportjainak közötti különbségeket, amelyek körülményeiben releváns és jelentős eltérés áll fenn.⁷⁸ A Bíróság továbbá úgy vélte, hogy nem feladata, hogy az állam helyett döntsön az érettségi vizsgatárgyakról, illetve, hogy meghatározza a vizsgák sorrendjét és ütemét. Ezt a mérlegelési jogkört (*margin of appreciation*) a nemzeti hatóságokra kell hagyni, mert alkalmasabbak arra, hogy értékeljék a helyi igényeket és feltételeket, mint egy nemzetközi bíróság. A vizsgák sorrendjének kérdésében azt állapította meg a Bíróság, hogy a tény, hogy kettővel több vizsgát kellett tenniük a magyar anyanyelven tanuló diákoknak elkerülhetetlen következménye volt a saját választásuknak, miszerint magyar nyelven szeretnének oktatásban részesülni. A Bíróság a vizsgák menetrendjének kérdésében is egyet értett Romániával, és úgy értékeli, hogy azt sem lehet kijelenteni, hogy az érettségi menetrendje túlzott terhet rótt volna a kérelmezőkre, és hogy lényegesen kevesebb idő állt volna rendelkezésükre a pihenésre, mint román társaiknak. A Bíróság emlékeztet arra, hogy Románia részese a Kisebbségvédelmi keretegyezménynek és a Nyelvi Chartának, amelynek következtében törvényileg biztosítják az anyanyelvi oktatás jogát és a kisebbségi igényekhez igazítják a román nyelv és irodalom oktatását, valamint a vizsgát. Ennek végrehajtása 2016 óta folyamatban van, és bár a Bíróság elismerte, hogy az átmeneti időszakban érhetne némi hátrány a kérelmezőket, de ezt nem fejt ki, ehelyett azt szorgalmazza, hogy a területen elért fejlődésre kell koncentrálni. Ezek alapján tehát az ítélet szerint a tanterv tartalma nem jelentett olyan súlyos terhet a magyar anyanyelvű diákok számára, amellyel indokolható lenne a diszkriminációellenes cikk megsértése, tehát nem történt az EJEE 12. Jegyzőkönyv 1. cikke szerinti jogsértés.

---

⁷⁸ Varga Péter (2020) Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete a nemzeti kisebbségi iskolák diákjai érettségi többletterhének ügyében In: Kisebbségi Szemle 2020/3. sz. 61.

Varga Péter szerint az ügyben lényeges értékelési hiba történt a Bíróság részéről. Ezt azzal indokolja, hogy az ország nemzetközi kötelezettségei alapján és ha az ügyet az oktatási folyamat teljességének tükrében tekintjük a Bíróságnak azt kellett volna vizsgálnia, hogy a romántól eltérő anyanyelvi oktatásban részesülő diákok alávethetők-e ugyanolyan szintű román anyanyelvi vizsgának, mint a román társaik. Ehelyett a Bíróság azt vizsgálta, hogy a magyar diákoknak is ugyanolyan szinten kell-e birtokolniuk az államnyelvet, mint román társaiknak. Úgy véli, hibát követett el a Bíróság abban, hogy nem találta lényeges különbségtételnek azt, hogy a magyar anyanyelvű diákoktól is ugyanazt a román anyanyelvi vizsgát kérték számon, mint a román anyanyelvű diákoktól.⁷⁹

4.1.1.2. *Valiullina és mások v. Lettország ügy*

A 2018-as lett oktatási reform mindenképpen említésre méltó, amikor az elmúlt évek joggyakorlatát szeretnénk vizsgálni, hiszen a közelmúltban született ítéletek közül több is ezzel a kérdéskörrel foglalkozott. Lettország lakosságának ma is jelentős hányada, 2023-ban 23,65%-a orosz, orosz ajkú.⁸⁰ Az orosz kisebbség helyzetét tekintve Lettorszában érdemes megjegyezni, hogy a szovjet megszállás idején nagy számban telepítettek be orosz lakosokat a területre, illetve sokan a Szovjetunió más területeiről bevándoroltak és ők is orosz nyelven kommunikáltak Lettorszában.⁸¹ Az 1990-91-es rendszerváltás után az országban az orosz kisebbséghez fűződő viszonyt erőteljes negatív attitűd jellemezte, hiszen a lettek célja ekkor a politikai függetlenségük teljes visszaszerzése volt, ennek részeként új identitáspolitikát fogalmaztak meg és újraértékelték az Oroszországgal és az orosz néppel szembeni viszonyukat.⁸² A lett függetlenség elnyerése után Lettország oktatási reform folyamatot kezdett végrehajtani azzal a céllal, hogy növelje a kisebbségeknek szóló oktatásban a lett nyelv arányát. Ennek a reformnak a következményei az a két ügy, amelyeket az EJEB az elmúlt időszakban aktuálisan tárgyalt.

⁷⁹ Uo. 63-64.

⁸⁰ Latvijās Oficiālā statistika, Elérhető: <https://data.stat.gov.lv/pxweb/en/> (letöltés dátuma: 2024. 03. 09.)

⁸¹ Nagy Anna Lúcia (2023) Betelepülés vagy betelepítés? Az orosz lakosság kérdése a Szovjetunió balti köztársaságaiban 1945 és 1991 között In: RussianStudiesHu 2023/1. sz. 252. Elérhető: https://www.russianstudies.hu/docs/RS_2023-1_Nagy.pdf (letöltés dátuma: 2024. 03. 09.)

⁸² Nagy (2022) 83-84.

Az első ügy, a *Valiullina és mások v. Lettország*⁸³ az állami iskolákra vonatkozik. 2018-ban az oktatási reform részeként olyan újabb törvénymódosítást fogadtak el Lettországban, amely szerint az állami és a magán iskolákban is növelni kell az államnyelven, azaz lett nyelven oktatott tantárgyak arányát. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy a kisebbségi általános- és középiskolák esetében 2021-22-es tanévig át kellett állni arra a rendszerre, miszerint 10-12. osztályban az oktatás teljes mértékben lett nyelven zajlik, 7-9. osztályban az oktatás legalább 80%-ban, 1-6. osztályban pedig legalább 50%-ban lett nyelven történik. A reform az óvodákat is érintette, 5 éves kortól a kommunikáció fő nyelve a lett (kivéve azokat a speciális tevékenységeket, amelyek a kisebbségi nyelv vagy kultúra megismerésére irányulnak), a fiatalabb gyerekeknek napi szintű lett nyelvórákat írtak elő.⁸⁴ A felsőoktatási intézményeket is külön szabályozták, ezt a *Boriss Cilevics és társai ügy* feldolgozásánál részletezem.

A lettországi orosz ajkú kisebbséghez tartozó kérelmezők, azt kifogásolták, hogy a 2018-as oktatási reform korlátozza az oktatáshoz való jogukat, hiszen a reformok következtében csökkent az orosz nyelven oktatott tantárgyak aránya, illetve, hogy az orosz és a lett anyanyelvű tanulókkal szemben eltérően bánnak a hatóságok, ami véleményük szerint diszkriminatív bánásmódnak minősül. Kérelmüket az EJEE 1. Kiegészítő Jegyzőkönyv 2. cikkére alapozták (oktatáshoz való jog) önmagában és az EJEE 14. cikkével (diszkrimináció tilalom) összefüggésben is.

A lett Alkotmánybíróság is foglalkozott az ügygel. Az ítélete szerint, az alkotmányban lefektetett oktatáshoz való jog nem foglalja magában azt a jogot, hogy a tanulók vagy szüleik megválasszák a közoktatás nyelvét, amennyiben ez ellentétes az oktatási rendszer egységességének elvével. Továbbá a kisebbségi nyelvek beszélői nincsenek „hasonló helyzetben”, mint a lett nyelvet beszélők, tekintettel a lett nyelv alkotmányos státuszára. A lett AB nem talált tehát kivetnivalót az oktatási reform itt vitatott rendelkezéseivel kapcsolatban.

Ezután a kérelmezők felterjesztették az ügyet az EJEB elé. Az EJEB előtt a lett állam azzal érvelt, hogy a lett államnyelv oktatási nyelvként való használatának növelése védi más állampolgárok jogait és az állam demokratikus rendjét. Az EJEB szerint a lett állam legitim

⁸³ ECtHR: *Valiullina and others v. Latvia*, App. no. 56928/19, judgment of 14 September 2023.

⁸⁴ Nagy (2022) 89.

célja, hogy megerősítse a lett nyelv használatát a több évtizedes szovjet elnyomás után. Az intézkedés aránytalanságának tekintetében az EJEB azt állapította meg, hogy nincs abban a helyzetben, hogy megkérdőjelezze az Alkotmánybíróság azon megállapítását, miszerint az intézkedések szükségesek voltak, annak érdekében, hogy a kisebbségi nyelvet beszélő fiatalok magasabb szintű lett nyelvtudást sajátítsanak el. Az EJEB elismerte, hogy a kérelmezők által hivatkozott anyanyelvi oktatás elve nem olyan szabály, amely érvényesül az európai országokban, viszont ebben a kérdésben nem volt konszenzus. A Bíróság az *Ádám és mások v. Románia* ügyhöz hasonlóan újra arra hivatkozott, hogy az állam mérlegelési jogköre széles abban a tekintetben, hogy meghatározza az oktatási nyelvet, és a lett kormány nem lépte túl ezt a hatáskörét. A Bíróság már a *belga nyelvi ügyben* felállított ítélkezési gyakorlatának megfelelően szűken értelmezte az EJEE 2. cikkét és kimondta, hogy az csak az állam hivatalos nyelvén biztosítja az oktatáshoz való jogot. Összességében a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a lett kormány objektív és ésszerű indokokkal támasztotta alá az oktatási reform szükségességét. Szintén a *belga nyelvi ügyben* lefektetett alapelv alapján, miszerint az egyenlő bánásmód elve akkor sérül, ha a megkülönböztetésnek nincs objektív és ésszerű indoka, nem legitim cél elérésére irányul és nem arányos a kitűzött céllal, ebben az esetben a Bíróság szerint az eltérő bánásmód összhangban állt az állam legitim céljaival, arányos volt és nem tekinthető nyelvi alapú megkülönböztetésnek, tehát nem történt jogsértés. Az ügy tehát jól illeszkedik az ítélkezési gyakorlatba, és bár az EJEB-nek lett volna rá tere, sajnálatos módon nem terjesztette ki az oktatáshoz való jogot a kisebbségi nyelven történő oktatáshoz való jogra.

4.1.1.3. *Džibuti és mások v. Lettország ügy*

Szintén a 2018-as lett oktatási reformmal kapcsolatos a *Džibuti és mások v. Lettország ügy*,⁸⁵ amely a reform magánoktatási intézményekre vonatkozó előírásait érintette. Az oktatási reform, melynek részleteit a *Valiullina és mások v. Lettország ügy*nél bemutattam, a magániskolákra is érvényes. A kérelmezők, hasonlóan az előző ügyhöz, azt kifogásolták, hogy a magániskolákban megnövelték a lett nyelven oktatott tantárgyak arányát és ennek következtében csökkent az orosz nyelv használata az oktatásban. A kérelmezők ebben az esetben is az EJEE 1. Kiegészítő

⁸⁵ ECtHR: *Džibuti and others v. Latvia*, App. no. 225/20, judgment of 16 November 2023.

Jegyzőkönyv 2. cikkére (oktatáshoz való jog) hivatkoztak önmagában és az EJEE 14. cikkével (diszkrimináció tilalom) összefüggésben is.

Az esetet szintén tárgyalta a lett Alkotmánybíróság, amely úgy ítélte meg, hogy azok a magániskolák, amelyek általános képzést biztosítanak, részei az állami általános oktatási rendszernek, ezért az oktatás általános szabályai ezekre a magániskolákra is vonatkoznak.

Az EJEB az ítéletében megállapította, hogy a *Valiullina és mások* ügyben hozott ítélet a magániskolák tekintetében is releváns, mivel a magániskolák is az állami oktatási rendszer részét képezik, ezért az állam szigorúan szabályozhatja ezt a szektort, tehát ebben az esetben sem történt jogsértés az állam részéről. Az EJEB nem tulajdonított nagy jelentőséget annak a ténynek, amely megkülönböztetné az ügyet az előzőtől, nevezetesen, hogy a magániskolákat nagyrészt a szülők finanszírozzák, és a kérvényezők csupán azt szerették volna, ha az állam nem avatkozna bele gyermekeik kisebbségük nyelvén működő magániskolai oktatásába.

4.1.2. Az Európai Unió Bíróságának legfrissebb esetei

4.1.2.1. Boriss Cilevičs és társai ügy

A *Boriss Cilevičs és társai ügy*⁸⁶ szintén a 2018-as lett oktatási reformmal kapcsolatos, a felsőoktatás vonatkozásában. A jogeset az Európai Unió Bírósága elé előzetes döntéshozatal iránti kérelemként került, amelyet a lett Alkotmánybíróság indítványozott. Azt a kérdést tették fel az EUB-nek, hogy mennyiben összeegyeztethető az EUMSZ 49. és 56. cikkével, valamint az Alapjogi Charta 16. cikkével – vagyis a letelepedés és a szolgáltatásnyújtás szabadságával – az a nemzeti szabályozás, mely szerint a felsőoktatási intézmények, néhány kivételtől eltekintve, csak a hivatalos nemzeti nyelven kínálhatnak kurzusokat. Nicholas Emiliou főtanácsnok indítványában úgy véli, hogy ez az ügy jó példát mutat arra, hogy az európai uniós jog két ellentétesnek tűnő célkitűzése, vagyis a szorosabb egység megteremtése Európa népei között és a nyelvi-kulturális sokszínűség megőrzése a tagállamokban hogyan egyeztethető össze.⁸⁷

⁸⁶ EUB: Boriss Cilevičs és társai kontra Latvijas Republikas Saeima, a Bíróság (nagytanács) 2022. szeptember 7-i ítélete, C-391/20, ECLI:EU:C:2022:638

⁸⁷ EUB: Emiliou főtanácsnok Boriss Cilevičs és társai ügyre vonatkozó indítványa, 2022. március 8., C-391/20, ECLI:EU:C:2022:166 2.pont

A felperesek azzal érveltek az Alkotmánybíróság és az EUB előtt, hogy a felsőoktatási intézményekről szóló törvény vitatott rendelkezései sértik az oktatáshoz való jogot, mivel korlátozzák a magán felsőoktatási intézmények önállóságát, valamint oktatóik és diákjaik akadémiai szabadságát. A rendelkezések a magán felsőoktatási intézményeket tulajdonhoz való jogukban is korlátozzák abban a tekintetben, hogy kereskedelmi tevékenységet folytassanak és akkreditációjuknak megfelelően felsőoktatási szolgáltatást nyújtsanak díjazás ellenében. Megjegyezték továbbá, hogy a vitatott rendelkezések korlátozzák a felsőoktatási piacra való belépést és megakadályozzák, hogy az Európai Unió más tagállamainak állampolgárai és vállalkozásai idegen nyelven nyújtsanak felsőoktatási szolgáltatásokat.

Az EUB foglalkozott az ügy befogadhatóságával is, mivel a lett Alkotmánybíróság előtt folyó eljárásban az AB az Alkotmánnyal összeegyeztethetetlennek találta a szóban forgó rendelkezéseket, és a jogalkotó azóta módosításokat végzett, így az előzetes döntéshozatalra felterjesztett kérdések már nem voltak relevánsak az alapjogvita megoldása szempontjából. Az EUB azonban nem tagadta meg a határozathozatalt, mivel egyrészt a feltett kérdés valamely uniós jogszabály értelmezésére vagy érvényességére vonatkozik, vagyis a Bíróság – főszabály szerint – köteles határozatot hozni.⁸⁸ Másrészt kiemelte, hogy kizárólag az ügyben eljáró és a meghozandó határozatért felelős nemzeti bíróság feladata annak eldöntése, hogy az ügy sajátos jellemzőire tekintettel az ítélete meghozatalához szükség van-e az előzetes döntéshozatalra.⁸⁹ Ezzel összefüggésben pedig a Bíróság úgy ítélte meg, hogy hiába helyezték már hatályon kívül a rendelkezéseket, azok mégis egy bizonyos időszakban hatályosak voltak és ekkor hátrányos joghatásokat válthattak ki, így a Bíróság válasza az előterjesztett kérdések tekintetében szükséges az alapjogvita megoldásához.⁹⁰

Az EUB leszögezte, hogy az alapvető szabadságok kérdésében, amennyiben egy nemzeti intézkedés egyidejűleg több ilyen szabadsághoz is kapcsolódik, a Bíróság azt főszabály szerint csupán az egyik szabadságra tekintettel vizsgálja meg, ha kiderül, hogy az adott ügy körülményei között a többi szabadság az elsőhöz képest másodlagos.⁹¹ Megállapította, hogy a

⁸⁸ EUB: Boriss Cilevičs és társai kontra Latviyas Republikas Saeima, a Bíróság (nagytanács) 2022. szeptember 7-i ítélete, i.m. 42. pont

⁸⁹ Uo. 41. pont

⁹⁰ Uo. 44-46. pont

⁹¹ Uo. 50. pont

kérdéskör elsődlegesen a letelepedés szabadságát érinti – figyelembe véve a nemzeti intézkedés objektív célját és hatásait – ezért kizárólag az EUMSZ 49. cikkének tekintetében válaszolt az AB kérdésre.⁹² Az nem kérdés, hogy a rendelkezés sérti a letelepedés szabadságának gyakorlását, mivel kevésbé vonzóvá teszi a letelepedést más tagállamok állampolgárai számára, hiszen bár letelepedhetnek Lettorszában és ott felsőfokú képzéseket nyújthatnak, ezt kizárólag az ország hivatalos nyelvén tehetik meg.⁹³ A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a külföldi felsőoktatási intézmények számára jelentős költségekkel jár, hogy adminisztratív és oktatói személyzetük jelentős hányadát nem képesek Lettorszában alkalmazni. Így nehezítve meg egyes külföldön letelepedett vállalkozások számára, hogy székhelyük Lettorszában legyen vagy ott fióktelepet nyissanak.

A kérdés tehát az, hogy mennyiben igazolható a letelepedés szabadságának korlátozása. Egy alapvető szabadság korlátozása főszabály szerint igazolható közérdeken alapuló kényszerítő indokkal, vagy azzal, ha a nemzeti rendelkezés megfelel az arányosság elvének, vagyis alkalmas az elérni kívánt cél koherens és szisztematikus módon történő megvalósításának biztosítására, és nem lépi túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket.⁹⁴ Az EUB-nek sincs kétsége afelől, hogy mivel a vitatott rendelkezés egy tagállam hivatalos nyelvének használatának előmozdítására és ösztönzésére irányul, így ez a célkitűzés olyan jogos cél, amellyel igazolható a letelepedés szabadságának korlátozása.⁹⁵ Ugyanakkor azt is vizsgálni kell, hogy a rendelkezés végrehajtása mennyiben koherens és szisztematikus. Itt cáfolatként az EUB megemlíti azt a két magán felsőoktatási intézményt (Stockholm School of Economics in Riga és a Riga Graduate School of Law), amelyekre külön törvények vonatkoznak és amelyek mentességet élveznek a kötelező lett nyelvű oktatás hatálya alól. Ennek ellenére az EUB kimondja, hogy ezen rendelkezések nem fosztják meg koherens jellegétől a kérdéses szabályozást.⁹⁶ Ezt azzal indokolja, hogy a szóban forgó két egyetem képzését nemzetközi megállapodás keretében hozták létre, és az nem ütközik akadályba, hogy ezt a rendszert alkalmazzák minden más hasonló helyzetű nemzetközi megállapodás alapján

---

⁹² Uo. 55-57. pont

⁹³ Uo. 62. pont

⁹⁴ Uo. 65. pont

⁹⁵ Uo. 70. pont

⁹⁶ Uo. 80. pont

létrejött intézményre is. A szükségesség és arányosság kérdésében az EUB azt állapította meg, hogy mivel léteznek kivételek az előírt kötelezettség – vagyis az állam hivatalos nyelvének használata – alól, így a szükségesség és arányosság igazolható, amennyiben engedélyezik a lett nyelvtől eltérő nyelv használatát az európai vagy nemzetközi együttműködés keretében nyújtott képzések, valamint a kultúrával és a lettől eltérő nyelvekkel kapcsolatos képzések esetében.⁹⁷

Az EUB tehát arra a következtetésre jutott, hogy a szóban forgó lett oktatási reform nem sérti az uniós jogot. Számos olyan ésszerű érv létezik, amelyeket az EUB nem vett figyelembe, például, hogy a többnyelvűség elősegíti a nyelvek tanulását, ennek fejlesztő hatása van a gondolkodásra, amelynek a haszna a tudományos életben vitathatatlan. Az is megfontolandó lenne, hogy valóban „fel kellene-e áldozni” más nyelvek használatát a felsőoktatásban az állam hivatalos nyelvének előmozdítása érdekében, vagy sem.

4.1.2.2. *A Vilnusi Nemzetközi Iskola ügye*

Az idei év januárjában az oktatási színtérhez kapcsolódó kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó előzetes döntéshozatali kérelmet nyújtott be a Litván Legfelsőbb Közigazgatási Bíróság az EUB elé.⁹⁸ Az ügy a litván állami nyelviskolai felügyelet azon 2022-es utasítására vonatkozik, amelyben megállapította, hogy a Vilnusi Nemzetközi Iskola nem felelt meg az állami oktatási törvénynek azzal, hogy 18 munkatársa és tanára nem rendelkezik a Litván Köztársaság kormánya által előírt B1 szintű nyelvvizsgával az államnyelvből, vagyis litván nyelvből. Az érintett iskola egy magániskola, ahol az oktatás kizárólag angol nyelven folyik, a tanárok közül öt uniós, négy egyesült államokbeli, három dél-afrikai, három ausztrál, egy ukrán és egy moldovai állampolgársággal, valamint egy orosz és libanoni kettős állampolgársággal rendelkezik. A felügyelet felszólította az iskola alkalmazottait, hogy 2023. február 2-ig tegyék le a megfelelő szintű nyelvvizsgát az államnyelvből. Ez ellen az iskola fellebbezést nyújtott be a Litván Legfelsőbb Közigazgatási Bírósághoz. A fellebbezésében az iskola arra hivatkozik, hogy az iskolát a szülők önként választják gyermekeik oktatására, amiért díjat fizetnek és tudomásul veszik, hogy az oktatási programot angol nyelven nyújtják gyermekeik számára.

⁹⁷ Uo. 81-86. pont

⁹⁸ EUB: A Vilnusi Nemzetközi Iskola elleni büntetőeljárás, 2024 január 25-i előzetes döntéshozatal iránti kérelem, C-48/24.

Az EUB még nem hozott ítéletet az ügyel kapcsolatban, azonban arra következtethetünk a *Boriss Cilevičs és társai* ügyből és a nemzeti bíróság előterjesztett kérdéseiből. A nemzeti ítélkező testületnek azzal kapcsolatban merültek fel kérdései, hogy jelen ügy mennyiben minősül az uniós letelepedési szabadság korlátozásának. Itt meg kell jegyezni, hogy az iskola tulajdonosai dán, finn és amerikai, tehát többek között uniós állampolgárok. Ez azért fontos, mert a letelepedés szabadsága az alapító jogalany állampolgárságától eltérő tagállam területén biztosított.⁹⁹ A litván bíróság azt is feltételezi, hogy jelen tevékenység gazdasági tevékenységnek minősül, mivel az EUB a felsőoktatási képzések díjazás ellenében történő szervezéséről már kimondta, hogy ha valamely tagállam állampolgára egy másik tagállamban található elsődleges vagy másodlagos lakóhelyéről állandó és folyamatos jelleggel folytatja, az gazdasági tevékenységnek minősül.¹⁰⁰ A litván bíróság szerint tehát, amennyiben ez így van, a helyzetet a letelepedési szabadság korlátozásának kell tekinteni.¹⁰¹ Így meg kell vizsgálni, hogy az előírás mennyiben szolgál jogos célt. A *Boriss Cilevičs és társai* ügyben az EUB kimondta, hogy az olyan tagállami szabályozás, amely kivétel nélkül előírja, hogy a felsőoktatási képzéseket az adott tagállam hivatalos nyelvén kell nyújtani, túlmutatna azon, ami szükséges és arányos lenne a szabályozás által kitűzött cél – nevezetesen az adott nyelv védelme és előmozdítása – elérése érdekében. Jelen ügyben nincs olyan jogi keret, amely kivételeket állapítana meg a litván államnyelv B1 szintű ismeretét előíró követelmény alól, így felmerül a kérdés, hogy arányos-e az előírt nyelvtudási követelmény. Ahogyan azt a *Boriss Cilevičs és társai* ügyben is elismerte az EUB „nem tiltott az olyan politika, amely a tagállam nemzeti nyelvét és egyben első hivatalos nyelvét képező nyelv védelmére és ápolására irányul. E politika végrehajtása azonban nem sérthet egy olyan alapvető szabadságot, mint a munkavállalók szabad mozgása.”¹⁰² A szakmai képesítések elismeréséről szóló, 2005/36/EK irányelv alapján a fogadó állam megkövetelheti nyelvének ismeretét, amennyiben ez indokolt a betölteni kívánt szakma szempontjából, de ez nem haladhatja meg a

---

⁹⁹ Uo. 31. pont

¹⁰⁰ EUB: Európai Bizottság kontra Magyarország, a Bíróság (nagytanács) 2020 október 6-i ítélete, C-66/18, EU:C:2020:792, 160. pont

¹⁰¹ EUB: A Vilniusi Nemzetközi Iskola elleni büntetőeljárás, 2024 január 25-i előzetes döntéshozatal iránti kérelem, i.m. 32. pont

¹⁰² Uo. 39. pont

szükséges mértéket, és az állam csak a betegek biztonságát veszélyeztető esetekben ellenőrizheti a szakember nyelvismeretének meglétét. Így a litván bíróságnak kétsége van afelől is, hogy ezzel az irányelvvel mennyiben egyeztethető össze a magánoktatási intézményben dolgozó tanárok ügye, ahol az oktatás kizárólag angol nyelven folyik.¹⁰³

Az ismertetett tények alapján úgy gondolom, hogy az ügyben Litvánia gyakorlata korlátozta a letelepedési szabadságot. A *Boriss Cilevičs és társai* ügyben hozott ítélete alapján az EUB is erre az álláspontra juthat, hiszen az előző üggyel ellentétben a nyelvtudási követelmény előírása itt nem lehet arányos, mivel nem létezik olyan jogi keret, amely a litván államnyelv B1 szintű ismeretét előíró követelmény alól kivételeket állapítana meg.

4.2. Kisebbségi nyelvhasználat a büntetőeljárásban

A büntetőeljárás az oktatáson kívüli másik olyan terület, amelyet lefed mind az EJEB mind az EUB joghatósága és joggyakorlata. A büntetőeljárások során a nyelv kiemelkedő szerepet játszik, hiszen ez az az eszköz, amely képes biztosítani, hogy ne sérüljön alapvetően a tisztességes eljáráshoz való jog.

Az EJEB joggyakorlatából az derül ki, hogy a büntetőeljárásban a nyelv védelmét csak annyiban írja elő, amennyiben az feltétlenül szükséges ahhoz, hogy a vádlott képes legyen megérteni az ellene felhozott vádat. A védelmet tehát akkor biztosítja, ha a vádlott nem rendelkezik megfelelő nyelvismerettel az eljárás nyelvén. A nyelvtudás szintjének megítélése meglehetősen hanyag módon történik, hiszen az *Isop v. Ausztia* ügyben¹⁰⁴ az (akkor még működő) Emberi Jogok Európai Bizottsága úgy ítélte meg, hogy a szlovén származású, de ausztriai állampolgársággal rendelkező gazda, aki valamennyire ismerte az osztrák nyelvet, de a nyelvtudását nem érezte megfelelő szintűnek keresete sikeres érvényesítéséhez, nem szenvedett hátrányt az eljárás során, mivel képes volt megérteni azt. Továbbá, az *X. v. Ausztia* ügyben¹⁰⁵ a Bizottság a tolmáchoz való jogot megszorítóan értelmezte, és megállapította, hogy az nem terjed ki a vádlott és a védő közötti kapcsolattartásra, ezt a vádlottnak kizárólag a bíróval

---

¹⁰³ Uo. 38. pont

¹⁰⁴ ECommHR: *Isop.v. Austria*, App. no. 808/60, decision on admissibility of 8 March 1962.

¹⁰⁵ ECommHR: *X. v. Austria*, App. no. 6185/73, decision on admissibility of 29 May 1975.

való kapcsolatában van joga érvényesíteni. A *K. v. Franciaország ügyben*¹⁰⁶ a Bizottság lényegi megállapításra jutott, amikor a Franciaországban született és nevelkedett breton nemzetiségű kérelmezők esetében kimondta, hogy az EJEE 6. cikke által garantált tisztességes eljáráshoz való jog nyelvi garanciája csak akkor alkalmazható, ha a vádlott nem érti vagy nem beszél a bíróságon használt nyelvet. Ahogy az a *Bideault v. Franciaország ügyből*¹⁰⁷ kiderült, ha a vádlott képes megérteni az eljárás nyelvét, nem kérheti tolmács segítségét, hogy fordítsa azt más nyelvre, ideértve a kisebbségi nyelveket is. Később az EJEB is leszögezte, hogy az EJEE nem biztosítja a nyelvszabadságot, és azt a jogot, hogy az egyén az általa választott nyelvet használhassa a közigazgatási intézményekkel való érintkezése során.¹⁰⁸ A *Brozicek v. Olaszország ügyben*¹⁰⁹ az EJEB a felállított alapelvének megfelelően megállapította, hogy Olaszország megsértette a tisztességes eljáráshoz való jogot, amikor nem biztosított tolmácsot, az olaszul semmilyen szinten nem beszélő cseh vádlott számára. A *Lagerblom v. Svédország ügyben*¹¹⁰ pedig az X. v. Ausztria ügyben felállított joggyakorlat alapján, a finn állampolgárhoz kirendelt finnül nem beszélő védőügyvéd ellenére az EJEB szerint a vádlottnak képesnek kell lennie „az ügyet megismerni ... és megvédeni magát”.¹¹¹

Az EUB-nek a büntetőeljárás során történő kisebbségi nyelvhasználattal kapcsolatos korábbi ügyei között szerepel például a *Mutsch-ügy*,¹¹² amelynek kapcsán az EUB egy német anyanyelvű luxemburgi állampolgárral kapcsolatban, aki Belgiumban egy helyi bíróság előtt az anyanyelvét kívánta használni, kimondta, hogy a büntetőeljárás során a tagállami állampolgárokat azon országban, ahol tartózkodnak, ugyanolyan jogok illetik meg, mint az érintett tagállam állampolgárait.¹¹³ A *Bickel-Franz ügyben*¹¹⁴ német és olasz állampolgárságú

¹⁰⁶ ECommHR: *K. v. France*, App. no. 10210/82, decision on admissibility of 7 December 1983.

¹⁰⁷ ECommHR: *Bideault v. France*, App. no. 11261/84, decision on admissibility of 1 October 1986.

¹⁰⁸ ECtHR: *Igor Dmitrijevs v. Latvia*, App. no. 61638/00 judgment of 30 November 2006.

¹⁰⁹ ECtHR: *Brozicek v. Italy*, App. no. 10964/84, judgment of 19 December 1989.

¹¹⁰ ECtHR: *Lagerblom v. Sweden*, App. no. 26891/95, judgment of 14 January 2003.

¹¹¹ Bourgon, Stephane - Cauvin, Muriel (2005) Judgments and Decisions Issued by International Courts and other International Bodies on Human Rights in 2003 In: *Journal of International Criminal Justice*, 3(1) 306. Elérhető: <https://doi.org/10.1093/jicj/3.1.296> (letöltés dátuma: 2024. 04. 19.)

¹¹² CJEU: Criminal proceedings against Robert Heinrich Maria Mutsch, Judgment of the Court of 11 July 1985, C-137/84, ECLI:EU:C:1985:335

¹¹³ Tárnok (2023) 53-54.

¹¹⁴ CJEU: Criminal proceedings against Horst Otto Bickel and Ulrich Franz, Judgment of the Court of 24 November 1998, C-274/96, ECLI:EU:C:1998:563

kamionsofőrök sérelmezték, hogy Olaszországban, Bolzano tartományban, nekik nem volt joguk ahhoz, hogy a közigazgatásban a német anyanyelvüket használják, nem úgy, mint az ott élő, a németet anyanyelvként beszélő kisebbségnek. Az EUB az előző ügyben megalkotott klauzulát alkalmazta és kimondta, hogy az olasz rendeletben rejtett diszkrimináció fedezhető fel, illetve, hogy „a személyek szabad mozgásának és a letelepedés szabadságának kontextusában az egyének nyelvi jogainak és kiváltságainak védelme különös jelentőséggel bír.”¹¹⁵ A Bíróság azt is megállapította, hogy a kisebbségek védelme lehet legitim célja egy államnak, annak ellenére, hogy a közösségi jog nem kötelezi erre, viszont ezeket a szabályokat az adott tagállamnak alkalmaznia kell minden olyan uniós polgárra, aki hasonló helyzetben van.¹¹⁶

4.2.1. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának legfrissebb ügyei

4.2.1.1. Rooman v. Belgium ügy

A *Rooman v. Belgium ügy*¹¹⁷ nagy jelentőséggel bír a kisebbségi nyelvhasználat terén, hiszen az EJEK kiterjesztően értelmezte az anyanyelvi szolgáltatásokhoz való hozzáférés fontosságát.¹¹⁸ 2019-ben elítélte Belgiumot embertelen vagy megalázó bánásmód, valamint a szabadsághoz és biztonsághoz való jog megsértése miatt. A kérelmező, Rooman úr, a belgiumi német anyanyelvű kisebbséghez tartozó, súlyos mentális zavarban szenvedő, börtönbüntetésre ítélt szexuális bűnöző, aki nem juthatott megfelelő pszichiátriai és pszichológiai ellátáshoz az anyanyelvén, vagyis németül. Súlyos mentális zavara miatt képtelen volt cselekedeteit kontrollálni, ezért 2004 óta kényszergyógykezelés alatt tartották egy speciális intézményben, ahol nem volt németül beszélő személyzet, noha ő maga csak németül beszélt, ami ráadásul

¹¹⁵ Láncoș Petra Lea (2012) A nyelvi diszkrimináció tilalma az Európai Bíróság és a Törvényszék joggyakorlatában In: Jogelméleti Szemle 2012/3. sz. 32. Elérhető: https://jesz.ajk.elte.hu/2012_3.pdf (letöltés dátuma: 2024. 03. 29.)

¹¹⁶ Szalayné Sándor Erzsébet (2003) A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a 20. században, Gondolat Kiadói Kör-MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest 226.

¹¹⁷ ECtHR: *Rooman v. Belgium*, App. no. 18052/11, judgment of 31 January 2019.

¹¹⁸ Nagy Noémi (2021) Language rights of European minorities in the administration of justice, public administration and public services: International developments in 2019 In: European Yearbook of Minority Issues 18(1) 113–150. at 124-

125. Elérhető: https://tudasportal.uninke.hu/xmlui/bitstream/handle/20.500.12944/18840/EYMI%202019%20developments_Nagy_approved.pdf?sequence=1 (letöltés dátuma: 2024.04.15.)

Belgium három hivatalos nyelve közül az egyik. A kommunikációs nehézségek okán a kérelmező mentális zavarának kezelése nem volt megfelelő, és ez lehetetlenné tette a szabadulásának kilátásba helyezését is. A szociális védelemmel foglalkozó bizottság mindezt többször jelezte, de a hatóságok az ajánlásokat nem, vagy csak késve követték. A kérelmező kérelmét az EJEE 3. (kínzás tilalma) és 5. cikkére (szabadsághoz és biztonsághoz való jog) alapozta.

Az EJEB nagytanácsának ítélete mélyrehatóan vizsgálja, hogy a megfelelő bánásmódhoz való jog magában foglalja-e azt, hogy ez anyanyelven történjen, különösen annak fényében, hogy jelen esetben a kérelmező anyanyelve, a német nyelv Belgium hivatalos nyelveinek egyike. Az EJEE 3. cikkét úgy értelmezte, hogy az bizonyos esetekben magában foglalja az adott nyelven történő pszichiátriai kezeléshez való jogot. Ebben az esetben azért, mivel nincs más alternatíva, ahogyan biztosítani lehetne Rooman úr jogát az ellátáshoz, mint, hogy német nyelven történjen (hiszen csak ezt a nyelvet beszéli), és azért is, mivel ennek hiánya fokozza a helyzet súlyosságát és az ő hatóságoknak való kitettségét. Sajnálatos módon, az EJEB elmulasztotta a lehetőséget arra, hogy a 3. cikk szerinti jog feltételeit és korlátait meghatározza, vagyis nem tisztázta, hogy milyen esetekben kell az államnak biztosítani az anyanyelvi hozzáférést, és mikor tekinthetők szükségesnek és arányosnak az ilyen intézkedések. Ami az EJEE 5. cikkét illeti, a Bíróság ítélete szerint a német nyelv hivatalos státusza hatással van arra, hogy mikor tekinthető szükségesnek és arányosnak az olyan állami intézkedés, amely a fogvatartott számára megfelelő anyanyelven történő pszichiátriai kezelésre irányul. Felmerül azonban a kérdés, hogy az ilyen intézkedések észszerűsége valóban a nyelv hivatalos státuszából fakad-e. Az ítélet azt sugallja, hogy az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés joga nem függhet egy állam nyelvpolitikájától, vagyis az adott nyelv hivatalos státuszától függetlenül szükséges és arányos biztosítani az ezen jogokhoz való hozzáférést.¹¹⁹

Az ügy rávilágít annak fontosságára, hogy bár az EJEE nem tartalmaz kifejezetten kisebbségi nyelvi jogokat, az EJEB mégis kiterjesztően értelmezte a kínzás tilalmát és a szabadsághoz és biztonsághoz való jogot, hiszen a kérelmezőnek alapvető jogai sérültek,

---

¹¹⁹ Van Drooghenbroeck Sébastien - Popelier Patricia (2022) The Belgian Linguistic Compromise: Between old battles and new challenges In: Occasional Paper Series Number 55, 11. Elérhető: <https://forumfed.org/wp-content/uploads/2022/03/OPS-55-Language-Policy-Belgium.pdf> (letöltés dátuma: 2024. 04. 20.)

amikor nem biztosították számára az anyanyelvén történő pszichiátriai ellátást fogva tartása során. Az ügy azonban különbözik a korábban bemutatottaktól a hivatkozott jogokban, és abban, hogy gyakorlatilag a büntetésvégrehajtás szakaszról szól, nem a nemzeti bírósági eljárás szakaszát érinti.

4.2.1.2. *Paun Jovanović v. Szerbia ügy*

A *Paun Jovanović v. Szerbia ügy*¹²⁰ a szerb nyelv két hivatalos változatának, az ekavian és az ijekavian nyelvjárásoknak¹²¹ a büntetőeljárásban történő használatára vonatkozik. A tényállás szerint a kérelmező, Paun Jovanović, aki a szerb nyelv ijekavian változatát beszéli, védőügyvédként járt el egy büntetőeljárásban. Amikor egy tanúnak tett fel kérdéseket, az ijekavian nyelvváltozatot használta, a bíró azonban figyelmeztette, hogy az ekavian változatot használja, ezzel megtagadva Jovanović úrtól a nyelvhasználathoz való jogot. A kérelmező fellebbezést nyújtott be a szerb Alkotmánybírósághoz, azt állítva, hogy hátrányos megkülönböztetés érte, mivel a másik ügyvédet, aki az ekavian változatot használta, nem figyelmeztették a kifogásolt tárgyaláson. Az Alkotmánybíróság elutasította a fellebbezést, a kérelmező azonban kifogásolta, hogy a határozat nem volt kellően indokolt. Jovanović úr az EJEB előtti kérelmét az EJEE 6. és 14. cikkére, valamint a 12. jegyzőkönyv 1. cikkére alapozta.

Az EJEB az eljárás során azt vizsgálta, hogy az intézkedés valóban diszkriminatív-e. Ennek kapcsán az EJEB megvizsgálta, hogy a nemzeti bíróság különbözően bánt-e a tárgyalás során a két védőügyvéddel, Jovanović úrral, aki az ijekavian nyelvváltozatot használta és a másik féllel, aki az ekavian változatot. A Bíróság a tárgyalás jegyzőkönyvére támaszkodott és ez alapján megállapította, hogy a felperest a nemzeti bíróság eltérően kezelte, mint az ekavian beszélő védőügyvédet, akit nem figyelmeztettek. A különbségtételnek az alapja pedig az volt, hogy Jovanović úr az ijekavian nyelvváltozatot használta, amely a szerb nyelv két egyformán hivatalos változatának az egyike, vagyis egyenrangú nyelvváltozatok. Jovanović úr és az ekavian beszélő védőügyvéd helyzete összehasonlítható, mivel mindketten ügyfeleiket képviselték a büntetőeljárás során. A szerb kormány nem adott magyarázatot arra, hogy miért

¹²⁰ ECtHR: *Paun Jovanović v. Serbia*, App. no. 41394/15, judgment of 7 February 2023.

¹²¹ Fontos megjegyezni, hogy az ijekavian nyelvváltozatot főleg Horvátországban, illetve Nyugat- és Délnyugat-Szerbiában használják, míg az ekavian változatot főként Belgrádban, a Vajdaságban, illetve Szerbia középső és keleti részein.

lett volna jogszerű, ésszerű vagy arányos a hátrányos megkülönböztetés. Az EJEB emellett azt is vizsgálta, hogy a kérelmező tisztességes eljáráshoz való joga sérült-e, amikor a szerb Alkotmánybíróság elutasította a fellebbezésének elbírálását, anélkül, hogy ennek okát tisztázta volna. Az EJEB ítélete szerint Szerbia megsértette az EJEJ diszkrimináció tilalomra és a tisztességes eljáráshoz való jogra vonatkozó cikkét.

4.2.2. Az Európai Unió Bíróságának legfrissebb esetei

4.2.2.1. Rüffel ügy

A *Rüffel ügy*¹²² tényállása a *Bickel-Franz ügy*höz hasonlóan az olaszországi Bolzano tartományában történt. Tárgya, hogy mi történik akkor, ha csak az adott országban lakóhellyel és állampolgársággal rendelkező kisebbségnek biztosítják a jogot, hogy a bíróságok előtt saját nyelvüket használják, más tagállam polgárainak viszont nem. A tényállás szerint egy német hölgy síbalesetet szenvedett egy bolzanói sípályán, és kártérítési igényt támasztott azzal a cseh síelővel szemben, akit a baleset bekövetkezéséért felelősnek tartottak. Az eljárást megindító iratot német nyelven szövegezték, majd lefordították cseh nyelvre. Miután a cseh alperes megkapta az értesítést cseh nyelven, védekezését német nyelven is benyújtotta és nem emelt kifogást az ellen, hogy a német legyen az eljárás nyelve. Az olasz jogszabályok alapján a helyi bíróságnak semmisnek kellett nyilvánítania ezeket a beadványokat. Erre azért került sor, mivel az olasz polgári perrendtartási törvény szerint minden eljárásban az olasz nyelvet kell használni, kivéve Bolzano tartományt, ahol a német kisebbséghez tartozó olasz állampolgárok használhatják a német nyelvet Bolzano tartomány bíróságain büntető-, polgári és közigazgatási perekben. A kérelmet előterjesztő bíróság azonban előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett az EUB előtt, ugyanis kételyei támadtak arra vonatkozóan, hogy a semmisség kimondása összeegyeztethető-e az uniós joggal. Az EUB ítéletében a *Bickel-Franz ügyre* hivatkozott és úgy határozott, hogy az uniós joggal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely lehetővé teszi adott államban egy adott autonóm tartományban lakóhellyel rendelkező állampolgárok számára, hogy a büntetőeljárás során egy bizonyos nyelvet válasszanak, azonban

¹²² EUB: Ulrike Elfriede Grauel Rüffel kontra Katerina Pokorná ügy, a Bíróság (második tanács) 2014. március 27-i ítélete, C-322/13, ECLI:EU:C:2014:189

ugyanazt a jogot nem biztosítja más tagállamok azonos nyelvű állampolgárai számára. Más szóval ez az eljárás diszkriminatív, hiszen a lakóhelyük alapján különbözteti meg az uniós polgárokat. Így a *Rüffel* ügyben az EUB kiterjesztette a *Bickel-Franz* ügyben hozott ítéletét a polgári peres eljárásokra is.¹²³

4.2.2.2. *Balogh* ügy

A magyar vonatkozású *Balogh* ügy¹²⁴ részben érinti a kisebbségi nyelvhasználatot büntetőeljárásokban. A tényállás szerint 2014-ben a magyar állampolgárságú Balogh urat betöréses lopásért Ausztriában börtönbüntetésre ítélték és kötelezték a költségek viselésére. Annak érdekében, hogy a magyar hatóságok elismerjék a külföldön hozott ítéletet, a magyar joggyakorlat szerint az ítéletet magyar nyelvre kellett lefordítani. Ennek az eljárásnak a célja az volt, hogy az osztrák ítéletet jogerővel ruházza fel a magyar jogrendszerben.¹²⁵ A magyar hatóságok előzetes döntéshozatali eljárásban fordultak az EUB-hoz, hogy ebben az esetben a fordítás költségeit melyik félnek kell viselnie, Magyarországnak vagy Balogh úrnak. Balogh úr azonban megkapta az ausztriai tartományi bíróságtól az ítélete fordítását, tehát az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve, vagyis a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló irányelv által követett célkitűzések alapján nem volt indokolt az ítélet újrafordítására, arra kizárólag a magyar hatóságoknak lett volna szüksége. A Bíróság megállapította, hogy a magyar gyakorlat ellentétes az uniós joggal abban a tekintetben, hogy az EUMSZ 82. cikke értelmében az uniós büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés a bírósági ítéletek és határozatok kölcsönös elismerésének elvén alapul. Ebben az esetben az EUB kijelölte a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló

---

¹²³ Van Eijken, Hanneke - Spelmans Meyermans, Eva (2022) Words Travel Worlds: Language in the EU Internal Market, Linguistic Diversity and the National Identity of the Member States In: Comparative Law and Language, 2(2) 94. Elérhető:

https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/424949/Words_Travel_Worlds.pdf?sequence=1&isAllowed=y
(letöltés dátuma: 2024. 04. 19.)

¹²⁴ EUB: Balogh István ellen folytatott büntetőeljárás, a Bíróság (ötödik tanács) 2016. június 9-i ítélete, C-25/15, ECLI:EU:C:2016:423

¹²⁵ Balogh Márta - Kónya Tamás - Szabó Judit - Szántai Orsolya (2022) A nem magyar ítéletek hazai büntetőeljárásban való részvételének újabb kérdései II. In: JURA, 28(1) 6.

irányelv korlátait, hiszen nem lehet szükség arra, hogy egy tagállami eljárás miatt a tagállam újfent lefordíttassa az ítéletet.¹²⁶

4.2.2.3. *Sleutjes ügy*

Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelvét, vagyis a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló, illetve a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló 2012/13/EU irányelveket érinti a *Sleutjes ügy*,¹²⁷ melyben egy német bíróság büntetést szabott ki Frank Sleutjes holland állampolgárra, amiért közlekedési szabálysértést követett el, mivel egy közlekedési baleset során elmulasztott megállni és segítséget nyújtani a helyszínen. A német büntetőeljárásban pénzbírságot szabtak ki Sleutjes úrra, amelyről a végzést nem fordították le hollandra, annak ellenére, hogy a bíróság megállapította, hogy az alperes nem ért németül. Holland fordítás csak a jogorvoslati lehetőségekről állt rendelkezésre. A vádlott fellebbezett a végzéssel kapcsolatban, kérelmét anyanyelvén terjesztette elő. Ezután a német bíróság tájékoztatta, hogy bírósággal való kommunikáció során a német nyelvet kell használnia, ennek megfelelően Sleutjes úr fellebbezését újfent benyújtotta német nyelven. A német bíróság azonban elutasította azt határidő túllépésre hivatkozva, amely elutasítást Sleutjes úr megtámadott. Ezt követően a német bíróság azt a kérdést tette fel az EUB-nek, hogy a fordítási irányelv hatálya a bírságról szóló határozatokra is kiterjed-e. Az EUB döntése értelmében a büntetésről szóló határozatot olyan nyelvre kell lefordítani, amelyet a vádlott megért, hiszen ez a határozat egyszerre minősül vádiratnak és jogerős ítéletnek, amelyek egyértelműen az irányelv tárgyát képezik. A fordítás hiánya a védelemhez való jog sérelmét eredményezi, mivel a vádlott nem kap kellő tájékoztatást arról a bűncselekményről, amellyel vádolják. Az EUB határozottsága jól szemlélteti az ügy jelentőségét.¹²⁸

---

¹²⁶ Siry, Lawrence (2018) The ABC's of the interpretation and translation directive In: Allegrezza, Silvia – Covolo, Valentina eds. Effective defence rights in criminal proceedings- A European and Comparative Study on Judicial Remedies, Wolters Kluwer Italia, Milano 45-46. Elérhető: https://orbi.lu/bitstream/10993/38401/1/Allegrezza%2c%20Covolo%20_%20Effective%20defence%20rights%20in%20criminal%20proceedings%20%28Book%29.pdf (letöltés dátuma: 2024.03.29.)

¹²⁷ EUB: Frank Sleutjes elleni büntetőeljárás, a Bíróság (ötödik tanács) 2017 október 12-i ítélete, C-278, ECLI:EU:C:2017:757

¹²⁸ Siry (2018) 46-48.

**NEMZETI
KÖZSZOLGÁLATI
EGYETEM**
LUDOVIKA

**ÁLLAMTUDOMÁNYI ÉS NEMZETKÖZI
TANULMÁNYOK KAR**

5. AZ EJEB ÉS AZ EUB ÍTÉLKEZÉSI GYAKORLATÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA

Az EJEB és az EUB joggyakorlata közötti különbség egyrészt megfogható abban, hogy a két bíróság eltérő módon működik. Míg az EUB az uniós jog védelmét látja el, addig az EJEB egy emberi jogi tárgyú egyezmény, az EJEÉ végrehajtásának az őre. Az Európai Unió kezdetben gazdasági jellegű együttműködésként jött létre és később innen fejlődött tovább az integráció más politikaterületekre is, viszont a gazdasági jelleg ma is nagyon erős, a belső piac és annak alapelvei meghatározzák az Európai Unió lényegét. Az EUB feladata tehát, hogy biztosítsa az *acquis communautaire* megfelelő és egységes értelmezését és alkalmazását a tagállamokban. A gyakorlatban az EUB közvetítő szerepet tölt be az uniós intézmények közötti, illetve az uniós intézmények és a tagállamok közötti vitákban. Biztosítja azt is, hogy az uniós intézmények ne lépjenek túl a Szerződések által rájuk ruházott hatásköröket.¹²⁹ Ebből következik, hogy a tagállamoknak, nemzeti hatóságoknak és uniós szerveknek nyitva áll a lehetőség, hogy az EUB-hez forduljanak, viszont egyéni jogsértéssel csak korlátozott módon, az uniós normák megsemmisítésére irányuló eljárás keretében és mulasztásos eljárás keretében lehet fordulni ehhez a Bírósághoz.¹³⁰ Kisebbségi nyelvhasználattal kapcsolatos kérdések leginkább előzetes döntéshozatali eljárás keretében vagy esetleg a semmisségi eljárásokban merülnek fel. Az eljárás eredménye így a nemzeti norma alkalmazásának mellőzése lehet, amely az adott tagállam önkéntes lépése az előzetes döntéshozatali eljárást követően vagy az uniós norma megszüntetése. Az Európai Bizottság pedig kötelezettségszegési eljárást indíthat azon tagállam ellen, amely nem teljesíti az elvárásokat és ez pénzbírsággal végződik.¹³¹ Ezzel szemben az EJEB-hez a tagállamok egymás közötti jogsértésein kívül egyének, egyének csoportjai és nem-kormányzati szervezetek is fordulhatnak. Döntésében deklaratív jelleggel állapítja meg a sérelmezett normáról, hogy mennyiben jogsértő. Jogkövetkezményként előírhat egyedi intézkedést, amelynek célja, hogy orvosolja az adott jogsérelmet, vagy általános intézkedést,

¹²⁹ Wallerman Ghavanini, Anna (2023) The EU Court of Justice as a relational actor: an introduction In: European Law Open 2023/2. sz. 234-235. Elérhető: [doi:10.1017/elo.2023.40](https://doi.org/10.1017/elo.2023.40) (letöltés dátuma: 2024. 04. 01.)

¹³⁰ EUMSZ 263-266. cikk

¹³¹ Lárís Liliána (2017) Az alapvető jogok érvényesülésének problémái az Európai Unióban In: Eljárásjogi szemle 2017/3. sz. 9-10. Elérhető: <https://eljarasjog.hu/2017-efolyam/az-alapveto-jogok-ervenyesulesenek-problemai-az-europai-unioban/> (letöltés dátuma: 2024. 04. 01.)

amely a nemzeti norma módosításával járhat a jövőbeni jogsérelmek elkerülése érdekében, viszont az EJEB-nek nincs joga az adott témában született nemzeti ítéletet megsemmisíteni.¹³²

Mindez a kisebbségi nyelvhasználók jogérvényesítésére az oktatás és a büntetőeljárás terén egyrészt azzal a következménnyel jár, hogy nagyobb eséllyel fordulnak az EJEB-hez egyéni panaszukkal, mivel ehhez a bírósághoz sokkal könnyebb egyéni panasszal fordulni, mint az EUB-hez. Azonban meg kell jegyezni, hogy az EJEB által megítélt jogkövetkezmények nem alkalmasak arra, hogy valódi kényszerítő erőként legyenek jelen a kisebbségi nyelvhasználat területén, hiszen a nemzeti ítéletet nem semmisítheti meg. Az EUB elsősorban az elsődleges és másodlagos uniós jog szempontjából közelíti meg a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó kérdéseket, az eljárásjogi korlátok okán azonban csak nagyon korlátozottan tud egyéni panaszokkal dolgozni, így kevésbé direkt módon tud foglalkozni a kisebbségi nyelvhasználók jogérvényesítésével. Azt érdemes megjegyezni, hogy az EUB számára rendelkezésre álló jogorvoslati eszközök sokkal erőteljesebben tudják érvényesíteni az adott ítéletet, viszont mivel a kisebbségi relevanciájú nyelvi ügyek főleg az előzetes döntéshozatali eljárás keretében jelennek meg, így az EUB-nek is korlátozott lehetőségei vannak jogorvoslati eszközök tekintetében. Az Unióban nagyobb potenciál rejlene abban a tekintetben, hogy a kisebbségi nyelvhasználat védelmében ténylegesen fel tudjon lépni, az erre vonatkozó politikai akarat azonban jelenleg hiányzik.¹³³ A kisebbségi nyelvhasználók sikeres jogérvényesítése tehát számos tényezőtől függhet, nagy szerepet játszanak ebben az egyes esetek sajátos körülményei is.

Az EJEB és az EUB joggyakorlata eltérő nyelvhasználati színtereket érint, így nem fedik teljesen egymást. A kisebbségi nyelvhasználati színterek vonatkozásában a dolgozatban vizsgált oktatáshoz és büntetőeljáráshoz kapcsolódó joggyakorlat az, amelyre mindkét bíróság joghatósága közvetetten kiterjed. Az EJE nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely az oktatás terén a kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozna, viszont mivel az EJEB igyekszik jogértelmezésével teret engedni a szigorú szövegen kívül abból következő más jogoknak is, így az EJE véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó cikkével, a diszkriminációtilalomra

---

¹³² Uo. 11.

¹³³ Tárnok (2021) 41.

vonatkozó cikkével és az 1. kiegészítő jegyzőkönyvben található oktatáshoz való joggal kapcsolatban tárgyalt olyan ügyeket, amelyek erre a nyelvhasználati szintésre vonatkoznak. Az EUMSZ nem tartalmaz kifejezetten a nemzeti kisebbségek vonatkozásában az oktatásra vonatkozó egyértelműen értelmezhető rendelkezést. A területen az Unió csak támogató, összehangoló vagy kiegészítő intézkedéseket hozhat. Viszont a nemzeti kisebbségek nyelveit az európai kulturális örökség részének, a kisebbséghez tartozó személyek jogait pedig uniós értéknek tekinti.

Az oktatási nyelvhasználati szintér vonatkozásában az általam vizsgált legaktuálisabb ügyek közül kiemelném a lett oktatási reformmal kapcsolatos két ügyet, amelyet az EJEB és azt az ügyet, amelyet az EUB vizsgált. Egyik esetben sem sikerült a kisebbségi nyelvhasználóknak érdekeiket érvényesíteniük annak ellenére, hogy a két bíróság működéséből adódóan nagyon eltérő módon közelítette meg a kérdést: míg az EUB a piaci alapszabadságok érvényesülése felől, addig az EJEB az egyenlő bánásmód szempontjából. Jól látszik, hogy a két bíróság hozzáállása a kisebbségi nyelvi jogokhoz nagyon hasonló: mindketten úgy vélik, hogy az államoknak rendkívül széles mérlegelési jogkörük van a nyelvpolitikájuk alakítása során. Érvelésük szerint a nemzeti bíróságok alkalmasabbak arra, hogy felmérjék a helyi igényeket, és ezen a területen nem kívánják felülvizsgálni a korábbi megállapításaikat és kiszélesíteni a meglévő jogi paletta alkalmazási körét.

A büntetőeljáráshoz kapcsolódóan az EJEE nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely kifejezetten a kisebbségi nyelvhasználatot védené, de olyat igen, amely magát a nyelvhasználatot a büntetőeljárásban, így a jogalkalmazói akarattól függően a kisebbségi nyelvhasználatához kapcsolódhatnak ezek a jogok. Az unió alapszerződése közül az Alapjogi Charta hivatkozik erre, illetve különböző irányelvek, például a korábban vizsgált fordítási irányelv.

Ami a hasonlóságokat illeti, az alapjog-korlátozás és a hátrányos megkülönböztetés igazolására vonatkozó formulák az EJEB és az EUB joggyakorlatában valójában megegyeznek. Például az *Ádám és mások v. Románia* ügyben, amikor az EJEB azt vizsgálja mennyiben volt diszkriminatív az adott intézkedés, akkor azt elemezte, hogy mennyiben igazolható objektív és ésszerű indokokkal, azaz mennyiben szolgált legitím célt és az ésszerű arányossági viszony az alkalmazott eszközök és a megvalósítani kívánt cél között fennállt-e. Ezek azok az indokok,

amelyekkel az EJEK ítélezési gyakorlatában a diszkrimináció feloldható. Amikor az EUB a *Boriss Cilevičs és társai* ügyben azt vizsgálta, hogy az alapvető szabadság korlátozása mennyiben igazolható, akkor főszabály szerint azzal érvelt, hogy közérdeken alapuló kényszerítő indokon kívül akkor is igazolható, ha az adott nemzeti rendelkezés esetében fennáll az észszerűségi és arányossági viszony, az adott rendelkezés alkalmas az elérni kívánt legitim cél megvalósítására és nem lépi túl a szükséges mértéket. A hátrányos megkülönböztetés tilalma mindkét bíróság szempontjából alapvető jelentőséggel bír, joggyakorlatuk alapján ebben az esetben is megegyezik a formula, miszerint „megkülönböztető bánásmódot jelent, ha az azonos helyzetben lévő személyeket eltérően, illetve az eltérő helyzetben lévő személyeket azonos módon kezelik anélkül, hogy ezt a bánásmódot valamilyen objektív indok igazolná.”¹³⁴ Tehát a két bíróság ugyanazokat az elemeket vizsgálta az alapjog-korlátozás igazolására vonatkozóan.

---

¹³⁴ Lános (2012) 113.

6. ÖSSZEZEGÉS

A kisebbségi nyelvhasználati jogok különös jelentőséggel bírnak Európában. Egyrészt történelmi okokból kifolyólag ezen a kontinensen rendkívül nagy számban élnek kisebbségek, másrészt számukra a nemzetállamok még ma sem biztosítják maradéktalanul az anyanyelvük használatának jogát.¹³⁵ A gyakorlatban minden emberi jog érvényesítéséhez szükségünk van a nyelvhasználatra is.¹³⁶ Ez kérdéseket vet fel az alapjog-védelemmel és a modern demokráciák mindenkire kiterjedő működésével kapcsolatban is.

Európában az Európa Tanács és az Európai Unió azok a nemzetközi szervezetek, amelyek a leghangsúlyosabban foglalkoz(hatná)nak kisebbségvédelemmel és így közvetten a kisebbségek nyelvi jogainak védelmével. Dolgozatomban az általuk alkotott szabályrendszert és bíróságait, vagyis az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Unió Bíróságának joggyakorlatát vizsgáltam, hiszen a leírt normákat a bírói joggyakorlat tölti meg tartalommal és terjeszti ki a valós gyakorlatra. A joggyakorlat vizsgálatán keresztül képet kapunk arról a környezetről, amelyben a kisebbségi nyelvhasználók jogaikat érvényesíthetik. A korábbi ügyek sokszor mai napig hivatkozási alapként szolgálnak a friss ügyek esetében, mivel a bíróságok alapvető jellegű megállapításokat tettek bennük, ezért vizsgálatuk elengedhetetlen a jelenlegi helyzet megértéséhez. Amikor egymás mellett elemeztem ezeket az eseteket, következtetéseket tudtam levonni a két bíróság működésére, eltérő jellegére, és ebből kifolyólag ítéleteik hasonlóságaira és különbözőségére vonatkozóan. A vizsgálódásomat két kisebbségi nyelvhasználati színtérre, az oktatásra és a büntetőeljárásra szűkítettem, mivel az EJEB és az EUB tevékenységének összehasonlítása ezen a két színtéren releváns, hiszen ezek azok a területek, ahol mindkét bíróság közvetett hatáskörrel rendelkezik, amelyre joggyakorlatuk kiterjed.

Az oktatás a kisebbségi nyelvhasználat alapvető színtere, identitás- és közösségformáló erővel bír.¹³⁷ Az EJEB joghatósága ide kapcsolódóan az EJEE-ben megjelenő oktatáshoz való

---

¹³⁵ Tárnok (2023) 40-41.

¹³⁶ Nagy (2020) 4.

¹³⁷ Guliyeva, Gulara (2013) Education, Languages and Linguistic Minorities in the EU: Challenges and Perspectives. In: European Law Journal, 19(2) 219.

jogon alapul, amelyből implicit levezethető a kisebbségek nyelvhasználati joga, ezen kívül pedig egyéb más jogok, például a megkülönböztetés tilalma is szerephez jut. A *belga nyelvi ügy* az első és valószínűleg a legismertebb, amelyben az EJEB kimondta egy kisebbségi nyelvhasználatra vonatkozó, az oktatást érintő belga nyelvi rendelkezésről, hogy az a diszkrimináció tilalmába ütközik. Ezen kívül roma származású tanulók szegregációs ügyei kapcsán szintén kedvező ítéleteket hozott a Bíróság. Azonban az állami nyelv- és oktatáspolitikával szembeni kérelmeket az EJEB következetesen elutasította,¹³⁸, az általam vizsgált legfrissebb ügyekből ugyanez derül ki, vagyis ezen a területen nem történt fejlődés, a kisebbségek nem tudják teljeskörűen érvényesíteni nyelvhasználati jogaikat. Az *Ádám és mások v. Románia* ügyben az EJEB szerint nem diszkriminatív az a nemzeti rendelkezés, amelyben a magyar anyanyelvi oktatásban részesülő diákoknak ugyanolyan szintű román nyelvű érettségi vizsgát kellett tenniük, mint a román anyanyelvű társaiknak. A lett oktatási reformhoz kapcsolódó *Valiullina és mások v. Lettország* ügyből az derül ki, hogy az EJEB szerint egy állam széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik, amikor meghatározza az oktatás nyelvét, így nincs azzal probléma, hogy a gimnázium második évétől már csak az államnyelven lehet tanulni, a kisebbségeknek is az állami iskolákban. A *Džibuti és mások v. Lettország* ügy ugyanezen kérdéskört érinti a magániskolák vonatkozásában és az EJEB gyakorlatilag megismételte előző ítéletét, kiterjesztve azt a magániskolákra is, arra hivatkozva, hogy ezek ugyanúgy az állami oktatási rendszer részét képezik. Az EUB szintén vizsgálta az oktatási reformnak azt a részét, amely a felsőoktatási intézményekre vonatkozik. A *Boriss Cilevičs és társai* ügyet a letelepedés szabadságának korlátozása felől közelítette meg, és arra jutott, hogy egy tagállamnak joga van korlátozni ezt az alapszabadságot, annak érdekében, hogy hivatalos nyelvének használatát ösztönözze és elősegítse. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy az EUB szerint is széles mérlegelési jogkörrel bír a tagállam ezen a területen. A legfrissebb ügy, a *Vilnisi Nemzetközi Iskola ügye*, szintén a letelepedés szabadságának korlátozását érinti, az EUB még nem határozott ez esetben, de, ha az előző ítéletből indulunk ki, megeshet, hogy a kisebbségi nyelvhasználóknak kedvező ítéletet fog hozni, hiszen az előzőekben kimentési indokként szolgált kivételek a nemzeti szabályozás esetében itt nem állnak fent. Összességében úgy

---

¹³⁸ Uo. 12.

gondolom, ezekből az ítéletekből jól látható, hogy egyik bíróság sem mutat szándékot arra, hogy a meglévő szabályokat kiterjeszteni a kisebbségi nyelvhasználók védelmére.

A büntetőeljárás során szintén lehetetlen a kisebbséghez tartozó vádlott jogait érvényesíteni nyelvhasználati jogok nélkül. Az EJEE-ben kifejezett rendelkezések védik a büntetőeljáráshoz kapcsolódó nyelvhasználatot, amely a bírói joggyakorlaton keresztül kiterjed a kisebbségekre, illetve itt is szerepe van a diszkriminációtilalomnak. Az EU az elsődleges és a másodlagos jogon keresztül közelíti meg ezt a területet. Az EJEB korábbi joggyakorlata, például az *Isop v. Ausztria ügy*, a *K. Franciaország és a Bideault v. Franciaország ügyek* rávilágítanak arra a nem túl széleskörű látásmódra, miszerint a nyelvhasználati jog a büntetőeljárás során csak annyiban biztosítható, ha a vádlott semmilyen szinten nem beszél az eljárás nyelvét, egyéb esetben nem. A legfrissebb esetek kapcsán a *Rooman v. Belgium ügyben* annyiban előrelépés történt, hogy az EJEB egy korábban még nem vizsgált körülményt elemzett, vagyis, hogy a vádlottnak mennyiben áll jogában, hogy kényszergyógykezelését kisebbségi anyanyelvén biztosítsák. Az EJEB szerint az állam nyelvpolitikája az egészségügyhöz való hozzáférést nem korlátozhatja. Illetve, ahogyan az a *Paun Jovanović v. Szerbia* ügyből kiderül, arra sincs joga az államnak, hogy a büntetőeljárás során korlátozza a védő azon jogát, hogy két hivatalos nyelvváltozat közül melyiket használhatja. Az EUB korábbi ügyeiben (*Mutsch ügy és Bickel-Franz ügy*) és a legfrissebb ügyek kapcsán is nagy hangsúlyt fektet arra, hogy az uniós polgároknak ugyanazokat a jogokat kell biztosítani a nyelvhasználat terén is, és ezt a megállapítását a kisebbségekre is kiterjeszti. A *Rüffel ügy* rámutat arra, hogy az uniós joggal ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely a lakóhelyük alapján különbözteti meg az uniós polgárokat a büntetőeljárás során. A másodlagos jogot tekintve a kisebbségi nyelvhasználatot is érinti az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve, vagyis a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló, illetve a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról szóló 2012/13/EU irányelv. Ezek értelmében pedig a kisebbségi anyanyelvű vádlottnak is joga van a büntetőeljárás során arra, hogy fordítást kapjon az eljárás egyes elemeiről. A magyar vonatkozású *Balogh ügy* csak részben érinti a fordítási irányelvet, míg a *Sleutjes ügy* mindkét irányelvet érinti, kiterjeszti azok hatályát. Mindebből levonható az a következtetés, hogy a büntetőeljárás területén mindkét bíróság úgy

értelmezi, hogy az állam mérlegelési jogköre bár széleskörű, de korlátozottabb mértékben, mint az oktatás terén.

A jövőben akkor kaphat erősebb védelmet a kisebbségi nyelvhasználat, ha az EU-ban megszületik a politikai akarat, hogy valóban kikényszeríthető normákat vezessen be a kisebbségi nyelvhasználók védelme érdekében. Ez egy hosszabb távon értelmezhető folyamat lenne, viszont jelentős eredményekkel járna.¹³⁹

Összességében, az EJEB és az EUB joggyakorlatának áttekintése alapján megállapítható, hogy lényegi előrelépés nem történt egyik kisebbségi nyelvhasználati színtér tekintetében sem, a kisebbségek jogos igényeinek ellenére. Illetve, beigazolódott dolgozatomban központi tézise, miszerint nem működik kellően hatékonyan a kisebbségi nyelvi jogok védelme az európai mechanizmusokon keresztül. Ez annak tudható be, hogy a kérdéskör a mai napig rendkívül érzékeny, politikával átszótt téma a különböző országok számára Európában is, így hiányzik az a kollektív akarat, hogy megerősítsék a meglévő jogszabályi keretet. Az a feltételezés is beigazolódott, hogy mindkét bíróság tekintetében- az általam vizsgált oktatás és büntetőeljárás terén- hiányzik az akarat, hogy kihasználják a bennük rejlő potenciált és valódi kikényszeríthetőséggel ruházzák fel a kisebbségi nyelvi jogokat.

---

¹³⁹ Tárnok (2016) 73.

IRODALOMJEGYZÉK

Szakirodalom

- Andrássy György (2013) Nyelvszabadság. Egy egyetememes elismerésre váró egyetememes emberi jog. Budapest–Pécs, Dialóg Campus.
- Balogh Márta - Kónya Tamás - Szabó Judit - Szántai Orsolya (2022) A nem magyar ítéletek hazai büntetőeljárásban való részvételének újabb kérdései II. In: JURA, 28(1) 5-27 p.
- Benson Carol (2004) The importance of mother tongue-based schooling for educational quality, In: Commissioned study for EFA Global Monitoring Report 2005. Elérhető: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000146632>
- Blahó András - Prandler Árpád (szerk.) (2014) Nemzetközi szervezetek és intézmények, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Bourgon, Stephane - Cauvin, Muriel (2005) Judgments and Decisions Issued by International Courts and other International Bodies on Human Rights in 2003 In: Journal of International Criminal Justice, 3(1) 296–308 p. Elérhető: <https://doi.org/10.1093/jicj/3.1.296>
- Czika Tihamér (2011) A kisebbségi jogok kérdése az EU-jogban Lisszabon után, Sapientia Tudományos periodikák, 98-118 p. Elérhető: <http://jog.sapientia.ro/data/tudomanyos/Periodikak/scientia-iuris/2011-3/hu7-Czika.pdf>
- Dunbar, Robert - McKelvey, Róisín (2022) Language, mobility and inclusion: Legal perspectives. In: Grin, François - Pokorn, Nike K. - Marác, László (eds.): Advances in Interdisciplinary Language Policy, John Benjamins, 405-424p.
- Eberhard, David M. – Gary, F. Simons – Charles, D. Fennig (eds.). (2023) Ethnologue: Languages of the World. 26. kiadás. Dallas, Texas: SIL International. Elérhető: <http://www.ethnologue.com>
- Guliyeva, Gulara (2013) Education, Languages and Linguistic Minorities in the EU: Challenges and Perspectives. In: European Law Journal, 19(2) 219-236 p.
- Halmi Gábor - Tóth Gábor Attila (szerk.) (2003) Emberi jogok. Osiris Tankönyvek, Budapest.
- Juhász Hajnalka (2012) A nyelvi jogok helyzete az Európai Unióban In: Eplényi Kata, Kántor Zoltán szerk. Térvesztés és határtalanítás: a magyar nyelvpolitika 21. századi kihívásai, Nemzetpolitikai Kutatóintézet: Lucidus Kiadó, Budapest 45-65 p.
- Kende Tamás - Nagy Boldizsár - Sonnevend Pál - Valki László (szerk.) (2019) Nemzetközi jog, Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Kengyel Ákos (szerk.) (2020) Európai Uniók politikák, Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Kovács Péter (2004) Kisebbségvédelem az Emberi Jogok Európai Bíróságának joggyakorlatában In: Magyar Kisebbség 9(4) 220-252.

- Környei Ágnes (2011) Emberi jogok a nemzetközi kapcsolatokban, Pilisecsaba, Pázmány Péter Katolikus Egyetem.
- Láncos Petra Lea (2012) A nyelvi diszkrimináció tilalma az Európai Bíróság és a Törvényszék joggyakorlatában
In: Jogelméleti Szemle 2012/3. sz. 30-53. p. Elérhető: https://jesz.ajk.elte.hu/2012_3.pdf
- Láncos Petra Lea (2012) Nyelvpolitika és nyelvi sokszínűség az Európai Unióban Doktori értekezés. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Doktori Iskola. Elérhető: <https://jak.ppke.hu/storage/tinymce/uploads/Lancos-Petra-PhD-vegleges.pdf?u=1bQIzc>
- Láris Liliána (2017) Az alapvető jogok érvényesülésének problémái az Európai Unióban In: Eljárásjogi Szemle 2017/3. sz. 3-10. p. Elérhető: <https://eljarasjog.hu/2017-evfolyam/az-alapveto-jogok-ervenyesulesenek-problemai-az-europai-unioban/>
- Luban, David (2010) The Rule of Law and Human Dignity: Reexamining Fuller’s Canons, Georgetown Law Faculty Publications and Other Works, 29-47 p. Elérhető: <https://scholarship.law.georgetown.edu/facpub/369/>
- Marinkás György (2013) Az emberi jogok védelmének fejlődése az Európai Unióban: az Unió csatlakozása az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez In: Miskolci Jogi Szemle 8(1) 97-120 p. Elérhető: https://www.mjsz.uni-miskolc.hu/files/egyeb/mjsz/201301/9_marinkasgyorgy.pdf
- Nagy Anna Lúcia (2023) Betelepülés vagy betelepítés? Az orosz lakosság kérdése a Szovjetunió balti köztársaságaiban 1945 és 1991 között In: RussianStudiesHu 2023/1. sz. 239-254. p. Elérhető: https://www.russianstudies.hu/docs/RS_2023-1_Nagy.pdf
- Nagy Noémi (2020) „Nesze semmi, fogd meg jól” A nemzeti kisebbségek nyelvi jogainak védelme az emberi jogok európai bizottságának és bíróságának joggyakorlatában In: Pro Minorate 2020/ősz, 3–19. p..
- Nagy Noémi (2021) Language rights of European minorities in the administration of justice, public administration and public services: International developments in 2019 In: European Yearbook of Minority Issues 18(1) 113-140. p.
- Nagy Noémi (2022) A szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének térsége – Jogérvényesülés és alapvető jogok. In: Ördögh Tibor (szerk.): Az Európai Unió szakpolitikai rendszere. Budapest, Ludovika Egyetemi Kiadó, 265–276. p.
- Nagy Noémi (2022) EU konform-e a lett oktatási reform? Megjegyzések a Boriss Cilevičs ügy margójára In: Kisebbségvédelem 2022/6. sz. 81-108 p.
- Orbán-Lembrik Lídia - Orosz Ildikó (2021) A kommunikáció pszichológiai-pedagógiai útvesztői, Beregszász–Ungvár, II. RF KMF – „RIK-U” Kft.
- Puskás Tünde (2000) Nyelv, identitás és nyelvpolitika Európában In: Fórum Társadalomtudományi Szemle 2(1) 69-84 p.
- Romanie, Suzanne (2013) Politics and policies of promoting multilingualism in the European Union. Language Policy 12, 115–137 p. Elérhető: <https://doi.org/10.1007/s10993-013-9277-8>

- Schnell Zsuzsanna (2019) Az elme nyelve. Társalgás és nyelvfejlődés, A globalizált világ és a nyelvi sokszínűség: lingua franca régen és ma, Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Séra Magdolna (2016) Az anyanyelvhasználat, az anyanyelvű iskolaválasztás elméleti és gyakorlati összefüggései az iskolai tannyelv-választás tükrében (kárpataljai eredmények alapján) In: Acta Humana 2016/3. sz. 73–90 p.
- Szalayné Sándor Erzsébet (2003) A kisebbségvédelem nemzetközi jogi intézményrendszere a 20. században, Gondolat Kiadói Kör-MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest.
- Szalayné Sándor Erzsébet (2017) A Kisebbségvédelmi keretegyezmény húsz év után – tapasztalatok a negyedik monitoring ciklus végén In: Kisebbségi Szemle 2017/3. sz. 43-56. p. Elérhető:https://bgazrt.hu/wpcontent/uploads/NPKI_folyoiratok/kisebbségi_szemle/2017_03/ksz201703_6_Szalayne.pdf
- Siry, Lawrence (2018) The ABC's of the interpretation and translation directive In: Allegrezza, Silvia – Covolo, Valentina eds. Effective defence rights in criminal proceedings- A European and Comparative Study on Judicial Remedies, Wolters Kluwer Italia, Milano 35-48 p.
- Tárnok Balázs (2016) Az őshonos nemzeti közösségek helyzetének védelme és előmozdításának lehetőségei az Európai Unióban, különös tekintettel a szlovákiai magyarság és az európai kisebbségek nyelvhasználati jogaira In: Magyarország és a közép-európai térség az Európai Unióban – díjnyertes pályázatok, Országgyűlés Hivatala, Budapest 37-80 p.
- Tárnok Balázs (2023) Mire elég egymillió aláírás? -Az európai polgári kezdeményezés mint a nemzeti kisebbségek jog-és érdekérvényesítési eszköze, Nemzeti Közzszolgálati Egyetem Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.
- Toggenburg, Gabriel N. (2010) Az Európai Unió kisebbségpolitikája: befejezetlen színdarab három felvonásban In: Tabajdi Csaba (szerk.) Pro Minoritate Europae. Az európai kisebbségekért tanulmánykötet. 2009, Pilisszentkereszt: EU-Ground Kft. 92-125.
- Van Drooghenbroeck, Sébastien - Popelier, Patricia (2022) The Belgian Linguistic Compromise: Between old battles and new challenges In: Occasional Paper Series Number 55, 19 p. Elérhető: <https://forumfed.org/wp-content/uploads/2022/03/OPS-55-Language-Policy-Belgium.pdf>
- Van Eijken, Hanneke - Spelmans Meyermans, Eva (2022) Words Travel Worlds: Language in the EU Internal Market, Linguistic Diversity and the National Identity of the Member States In: Comparative Law and Language, 2(2) 87-100 p.
- Varga Péter (2020) Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélete a nemzeti kisebbségi iskolák diákjai érettségi többletterhének ügyében In: Kisebbségi Szemle 2020/3. sz. 59-70 p.
- Vizi Balázs (2013) Európai Kaleidoszkóp - Az Európai Unió és a kisebbségek, Budapest, L'Harmattan Kiadó.
- Wallerman Ghavanini, Anna (2023) The EU Court of Justice as a relational actor: an introduction In: European Law Open 2023/2. sz. 233-243 p. Elérhető: [doi:10.1017/elo.2023.40](https://doi.org/10.1017/elo.2023.40)

Weghofer-Vad Erna Aletta (2021) Kisebbségi nyelvi jogok érvényesülése állami szinttől a helyi közigazgatásig Romániában, Doktori (PhD) értekezés, Budapest. Elérhető: https://antk.uni-nke.hu/document/akkcopyuninkehu/WEGHOFERVAD%20Erna%20Aletta_Disszert%C3%A1ci%C3%B3t_ervezet%20m%C5%B1helyvit%C3%A1ra.pdf

Woehrling, Jean-Marie (2005) The European Charter for Regional or Minority Languages. A critical commentary, Council of Europe Publishing, Strasbourg.

Jogszabályok és egyéb hivatalos dokumentumok

A Nemzeti Kisebbségek Védelméről szóló Keretegyezmény, 1995. február 1. (Magyarországon kihirdette az 1999. évi XXXIV. törvény)

Az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója (FUEN) adatai. Elérhető: <https://fuen.org/hu/article/Europa-oshonosnemzeti-kisebbségei> (letöltés dátuma: 2024. 02. 05.)

Az Európai Parlament és a Tanács 2005/36/EK irányelve (2005. szeptember 7.) a szakmai képesítések elismeréséről

Az Európai Parlament és a Tanács 2010/64/EU irányelve (2010. október 20.) a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról

Az Európai Parlament és a Tanács 2012/13/EU irányelve (2012. május 22.) a büntetőeljárás során a tájékoztatáshoz való jogról

Az Európai Unió Alapjogi Chartája, Official Journal C 326, 2012. október 26. 391–407 p.

Council of Europe, Parliamentary Assembly (2010) Strengthening measures to protect and revive highly endangered languages. Doc. 12423, 21 October 2010. Elérhető: <https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=12571&lang=en>

Emberi Jogok Európai Bírósága (2023) Kérdések és Válaszok, Strasbourg, Elérhető: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Questions_Answers_HUN

Emberi Jogok Európai Egyezménye ETS. 005, 1950. november 4. (Magyarországon kihirdette az 1993. évi XXXI. törvény)

Európai Unió Működéséről szóló Szerződés, Official Journal C 326, 2012. október 26. 47-390 p.

Európai Unióról szóló Szerződés, Official Journal C 326, 2012. október 26. 13-390 p.

European Parliament, Policy Department for Citizens' Rights and Constitutional Affairs Directorate-General for Internal Policies (2023) Linguistic and cultural diversity – Minority and minoritised languages as part of European linguistic and cultural diversity 14. Elérhető: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/751273/IPOL_STU\(2023\)751273_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/751273/IPOL_STU(2023)751273_EN.pdf)

Regionális vagy Kisebbségi Nyelvek Európai Chartája, 1992. november 5. (Magyarországon kihirdette az 1999. évi XL. törvény)

Venice Commission (2001) Report on the Preferential Treatment of National Minorities by their Kin-State, 48th Plenary Meeting of the Venice Commission. Elérhető: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF\(2001\)019-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-INF(2001)019-e)

Jogesetek

Emberi Jogok Európai Bírósága

ECommHR: Bideault v. France, App. no. 11261/84, decision on admissibility of 1 October 1986.
ECommHR: *Isop.v. Austria*, App. no. 808/60, decision on admissibility of 8 March 1962.
ECommHR: *K. v. France*, App. no. 10210/82, decision on admissibility of 7 December 1983.
ECommHR: *X. v. Austria*, App. no. 6185/73, decision on admissibility of 29 May 1975.
ECtHR: "*Relating to certain aspects of the laws on the use of languages in education in Belgium*" v. Belgium, App. nos. 1474/62, 1677/62, 1691/62, 1769/63, 1994/63, 2126/64, judgment of 23 July 1968.
ECtHR: *Ádám and others v. Romania*, App. no. 81114/17 (and five others) judgment of 13 October 2020.
ECtHR: *Brozicek v. Italy*, App. no. 10964/84, judgment of 19 December 1989.
ECtHR: *D.H. and others v. the Czech Republic*, App. no. 57325/00, judgment of 13 November 2007.
ECtHR: *Džibuti and others v. Latvia*, App. no. 225/20, judgment of 16 November 2023.
ECtHR: *Igors Dmitrijevs v. Latvia*, App. no. 61638/00 judgment of 30 November 2006.
ECtHR: *Koch v. Germany*, App. no. 497/09, judgment of 17 December 2012.
ECtHR: *Lagerblom v. Sweden*, App. no. 26891/95, judgment of 14 January 2003.
ECtHR: *Oršuš and others v. Croatia*, App. no. 15766/03 judgment of 16 March 2010.
ECtHR: *Paun Jovanović v. Serbia*, App. no. 41394/15, judgment of 7 February 2023.
ECtHR: *Rooman v. Belgium*, App. no. 18052/11, judgment of 31 January 2019.
ECtHR: *Salgueiro da Silva Mouta v. Portugal*, App. no. 33290/96, judgment of 21 December 1999.
ECtHR: *Sampanis and others v. Greece*, App. no. 32526/05 judgment of 5 June 2008.
ECtHR: *Valiullina and others v. Latvia*, App. no. 56928/19, judgment of 14 September 2023.
ECtHR: *Vo v. France*, App. no. 53924/00, judgment of 8 July 2004.

Európai Unió Bírósága

CJEU: Anita Groener versus Minister for Education and the City of Dublin Vocational Educational Committee, Judgment of the Court of 28 November 1989, C-379/87, ECLI:EU:C:1989:599
CJEU: Criminal proceedings against Horst Otto Bickel and Ulrich Franz, Judgment of the Court of 24 November 1998, C-274/96, ECLI:EU:C:1998:563

- CJEU: Criminal proceedings against Robert Heinrich Maria Mutsch, Judgment of the Court of 11 July 1985, C-137/84, ECLI:EU:C:1985:335
- EUB: A Vilnisi Nemzetközi Iskola elleni büntetőeljárás, 2024 január 25-i előzetes döntéshozatal iránti kérelem, C-48/24.
- EUB: Balogh István ellen folytatott büntetőeljárás, a Bíróság (ötödik tanács) 2016. június 9-i ítélete, C-25/15, ECLI:EU:C:2016:423
- EUB: Boriss Čilevičs és társai kontra Latviyas Republikas Saeima, a Bíróság (nagytanács) 2022. szeptember 7-i ítélete, C-391/20, ECLI:EU:C:2022:638
- EUB: Emiliou főtanácsnok Boriss Čilevičs és társai ügyre vonatkozó indítványa, 2022. március 8., C-391/20, ECLI:EU:C:2022:166
- EUB: Európai Bizottság kontra Magyarország, a Bíróság (nagytanács) 2020 október 6-i ítélete, C-66/18, EU:C:2020:792
- EUB: Frank Sleutjes elleni büntetőeljárás, a Bíróság (ötödik tanács) 2017 október 12-i ítélete, C-278, ECLI:EU:C:2017:757
- EUB: Ulrike Elfriede Grauel Ruffel kontra Katerina Pokorná ügy, a Bíróság (második tanács) 2014. március 27-i ítélete, C-322/13, ECLI:EU:C:2014:189